

అరేబియన్ నెట్టు

చక్కనికథలు సంపుటము. చక్కనిపటములు అతిచమ
త్కారముగా, ఆశ్చర్యముగా, నీతిబోధకముగా, ఆనందముగా
యుండును. కొలదిప్రతులు మాత్రమే అచ్చువేయించియు
న్నాము. క్యాలికో బైండు.

మొదటిభాగము

1—8—0

రెండవభాగము

1—8—0

అంధ్రభాషలో
నిర్మలము

కన్యాశుల్కము

గ్రంథకర్త:—శ్రీగురుజాడ అప్పారావు పంతులుగారు బి. ఎ.
ఆంధ్రభాషలో చక్కనిహాస్యరసప్రధాన మగునాట
కము. దీనిని గురించి తెలియనివారును కొనియాడనివారును
నుండరు.

ఆంధ్రభాషలో నిష్టిగ్రంథము వేరొకటి లేదని చెప్ప
వచ్చును. కొలది ప్రతులు మాత్రమే యున్నవి. ఇందలి గీర్
శముయొక్క మాటలు చర్యలు చదివి చూడవలసినదే కాని
ఇచ్చటవ్రాయతరముకాదు.

వెల రు. 1—0—0

—:0:—

పండుగ కట్ట పు.

కృతికర్త:

భోగరాజు నారాయణమూర్తిగారు

విజయనగర సంస్థానాస్థానకవి.

గానేశ్వరీ బుక్స్-డిపో

పా ల కో ం డ

బెళాఖపట్నంజిల్లా.

[స్వామ్యసంకలితము]

[వెల 1—0—0]

1927

రెండవకూర్పు
1000 ప్రతులు.

స ర స్వ తీ స్త వ ము.

అహరహమస్మదీయహృదయాంచిత కాంచనపీఠపై శుభా
నహమగు త్వన్నిజాకృతిని భద్రముగా నెలకొల్పి, భక్తిమై
బహుగతుల న్నుతింతు నెడఁబాయక న స్మరుణించి, భారతీ
తుహినకరాననా ! యెటులఁదోడ్పడెదో సనకావ్యకల్పనన్.

శ్రీసీతారామాంజనేయ పెన్
రాజమండ్రి.

పండుగ కట్టుము

శ్రీ గలయత్తవారు తొలి జెప్పినగీతిని గట్టుమియమిన్
జేగురుమోముతో నలిగి చివ్వున నేగెడు క్రొత్తయల్లుడో
నాగనిజారుణప్రభలసంతముగా దిశలన్ వెలుంగఁ దా
నేగె దివాకరుండు జగమెల్లఁ దమబున దుస్తమమ్ముగాన్
శా. శ్రీకృష్ణుండువరింపఁజేసితిని నాచెల్లిన్ వివాహంబునన్
లోకుల్ మూఢమువోవుఁగాననికనీలో నెట్టి సంబంధముల్
చేకూర్పంగలరోకుమా తెల్లకువీక్షింతుంగదాయంచు, నా
రాకాచంద్రుండు మింటనిల్చెఁగడుగర్వస్ఫూర్తి దీపింపఁగాన్
ఉ. కానుకగొన్నయల్లునిమొగమ్ముగతిన్ గలువల్ హసింప; నే
కానుకలేనియల్లుని మొగమ్ముగతిన్ ముకుళించెఁ బద్మముల్
జొందినై జ మొక్కనిలయమ్మునఁ బుట్టి నమానధర్మముల్
పూనియు నిట్లగొరవమునోందురుసాధువు సాటివారిలోన్.

క. ధనికుల చుట్టరికము ని

ధనికునకుఁ బరాభవప్రసమ్మని చంద్రున్

గనిసంతనె యుడుగణములు

యీమాత్రములోనఁ దొలఁగి చనె నెచ్చటికో॥

ఉ॥ ఇచ్చెదరున్నవార లటులీయఁగఁజాలరు లేనివారలే
 మిచ్చుటకేనియున్ దగియు నీయ రుహోభులటంచునెల్లెడన్
 జొచ్చి, వివాహాలగ్నములఁ జూచుచు నల్లినయల్లునల్కు న
 య్యచ్చపుమందగంధవహుడంతయుఁ బొసెనుదా నెమాయమై॥
 మ॥ సరసీజారిచకోర దంపతులకుత్సాహము గల్గించి దు
 శ్చరుడై పాపముచక్రదంపతులకున్ సంతాపముంగూర్చె; నొ
 క్కరికిన్ మోదముభేదమింకొకరికిన్ గల్గెన్ బ్రయత్నించుటల్
 సిరితోఁబుట్టినవానినై జగుణముల్ సిద్ధాంత మెందేనియున్
 మ. వరుసన్ మేల్కరదీపికాశతములన్ భాస్విల్లుపెండ్లిండ్ల పం
 దిరులన్ వెన్నెలఁజొన్పించుదుఁడు మరెంతేళోభగల్గించె; ని
 ప్తరుణన్ బేదకుమానిద్రవ్యయుతునిన్ గట్నాల మన్నించుటల్
 సిరితోఁబుట్టినవానినై జగుణముల్ సిద్ధాంత మెందేనియున్
 మ. మరియుం బెక్కుగతుల్ ప్రమోదమును నాత్మంగొల్పు

[నారాతిరిన్

బరహంపూరుననొక్కయింటనొక డాబ్బాపినిగూర్చుండిసుం
 దరియశాభార్యయులోభియాపతియునుద్వాహ ప్రసంగమ్మున్
 వరుసన్ వాదములాడఁజొచ్చిరియభిప్రాయంబు భేదించుటన్
 ఉ. క్రిందటిమాఘమాసమున కేమనసీతకుఁ బెండ్లియీడు ద
 ప్పెందలవంపుగల్గునది పెద్దదియోనెడ; దానియీడు వా
 రెందఱొ కాపురంబునకునేగుటచూచితి, మీరునేనునున్॥

దొందరచెందకున్నయెడ నూయియె నోయియెచూచు
క్రొవలెన్.

చ. కడచినకాక్తికంబునకెగా పదమూడవయేమనచ్చె నీ
గడియకుఁ బెండ్లిమాటకలగానయినన్ సమరింయివరైరి; మీ
గడుసుఁదనంబు పోల్చుకొనఁగాఁదగుజాణనుగానుగాని యా
బుడుతనుగూర్చి యేమితలపోసిగొచెప్పుడు! ప్రాణనాయకా!
ఉ. పక్కున నవిప్రోయిరట బంధువులందరుఁ బెండ్లియందు సు
బ్బక్కకుమాఁగైవందివలెఁ బల్లకినెక్కుచునుండ; నందరున్
ముక్కునవ్రేలుపట్టుకుని మొట్టులుమొట్టురె? మీరునేనునున్
లొక్కువయాదుమిట్లయినలోకులుకాకులు మీరెఱుంగరే?॥

చ. మఱియొకసంగతిన్ వినుఁడు! మా పదమామయగారిచిన్నకూ
తురుగతియేమియైనది? యెదుగొన్నవేళకుఁ దోటలోన నం
దఱుఁగనిపెండ్లికూతురు విధమ్మురజస్వల యట్టులున్ననం
చరిగిరికాదె భోజనమ్ములై సనుజీయక తక్షణమ్మునన్.

సీ. మధుసర్కమునుగట్టి మగనిచాటున నట్టె
నెక్కుచుఁబల్లకి నెక్కునపుడు
తలుపులకడ ముద్దుబొలుక నచ్చియు రాని
పలుకులఁ బలిపేరు పలుకునపుడు
చుట్టుమూగినయట్టి చుట్టాలు ముచ్చటన్
గనుచుండ మగఁడొక్కొనిన యపుడు
పతిచెంతఁగూర్చుండి నతులు పాటలుపాడ
నతనితోఁ బూబంతులొడు నమాడు

ఏడెనిమిదేండ్ల బిడ్డయకానేని మిగుల
 శోభగానుండునేకాని చూచుటకును;
 కట్టుతప్పి పెండిలియీడుగడచి గేదె
 పడ్డవలెనున్న బిడ్డ శోభస్కరంబె?"

ఉ. ఇన్నిటికేమి నాకు నయిదేమిలు వచ్చెనొ లేదొకాని మా
 నాన్నవివాహయత్నములొనర్చుచుఁ బెండిలియీడుదప్పెనా
 చిన్నకుమార్తెకంచుఁ గడఁజింతిలుచుండుట నాకుష్టపకం
 బున్నది; ముద్దుముచ్చటయునుండునెయంతకునీడుమించినన్

ఉ. జ్ఞానమువచ్చి సీతచెలికత్తియలందరుఁ బెండ్లియాడఁగాఁ
 దానటులుండిపోవుటకెదన్ గృహియించుచు నెన్నిమాన్లొ నా
 తోననెఁనాన్నగారికిఁకఁ దోచకపోయిన నీవెచ్చెప్ప వ
 మ్మా! ననుఁగూర్చి'యంచు; నవునట్లనినందునదోషమున్నదే

ఉ. అక్కట! పెండ్లిలేదనెడునట్టి విచారముచేతనే కడున్
 జక్కియొకప్పుడున్ గడుపునిండభుజింపక నిద్రపోక యీ
 ఫక్కిని లేనిజబ్బు బలవంతముగాఁగొనితెచ్చుకొన్న దీ
 చిక్కుతోలంగిపెండ్లియయి సేమముగాంచుటయెన్నఁడోకదా!

ఉ. మంచముపట్టియున్న దొకమాసమునుండియునొషధంబులి
 ప్పించితిమెన్నియో గుణమువీసముగల్గదు, డబ్బుగూర్చి ల
 క్షించక రెండువారముల క్రిందటనే దొరసానియంచి నా
 మెంచి రవంతయైన గుణమీయకయున్న దదేమిసాపమో.

గీ. చిన్న సీతమ్మ! నిన్న మీనాన్నగారు
 నీకు మంచిసంబంధము నిశ్చయించి

నారనుచు దాని సంతుష్టిగోరి నేను
 సీతతోనంటి నేనూనా చూతమనుచు.

ఉ. కాటుకకన్నులన్ వెడలికాలువకట్టిన నీటిబొట్టులన్
 బైటచెరంగుతోఁ దుడిచి ప్రక్కకుమోమిడివెక్కి-వెక్కి-నా
 మాటకదేమికారణమొ మారువచింపక యేడ్వఁజొచ్చె; నా
 నాటికిసీతసంగతి కసంబుచున్నది కొత్త వెలిరిన్.

శా. ఏడీ? ఎక్కడ? రామచంద్రుడికరానేరాడ! రేపి నవ
 స్తాడా? యంచునుబల్వరించునట యూజ్ణంబందునిన్నమా
 టాడంగా దొరసానిచెప్పినది; యేమిన్ రహస్యంబు మీ
 తోడన్ జెప్పెద మీరునమ్మెదగోలేదోకాని నామాటలన్

గీ. నిరుచు వేసంగిలో రెండునెలల సెలవు
 గడపె మసయింట రామచంద్రుఁ డదిమొదలు
 వాస్తవముగ మనసీతవర్తనంబు
 నాకుఁ గ్రొత్తిగాఁదోచుచున్నది యదేమో?

క. సంగతులను సందర్భము
 లం గనుఁగొన సీతమనసు లగ్నంబై యుం
 డంగావలె నాతనియం
 దుం గావున నేమిసేయుదునో మీరంకన్.

గీ. ఏడెనిమిదేండ్లు రాకమున్నే వివాహ
 మామ బిడ్డకుఁ గావలెననుచుఁ బెద్ద
 లూరకే ఘోషపట్టి గోళి కారణము
 బోధపడినదికద సీతబాధవలన.

క. పదమూడేడుల చిన్నది

చదువులు చదివినది మిగులఁ జక్కనిదై కో
రదె స్వయముగ వరుసీగతి ?

అదిమీతప్పగును దాని దనరెవ్వారు?

గీ. రామచంద్రుఁడు తనకు భారతమునిచ్చి
చదువుకొనుమనెనట ! యది మొదలుగాఁగ
బావగారిచ్చిరని యదేపనిగఁ జూపు
చుండు నందరి కుప్పొంగుచుండు నెపుడు.

గీ. ఏమి గ్రహచారమోకాని రామచంద్రుఁ
డన్న సీతకు దై వమైయున్నవాఁడు
దానిదురదృష్టమో ? లేక దానిపేరు
బలము ? యేమికానున్నదో తెలియదకట.

ఆ. వె. నాటినుండియిట్లు నలుపురినోళ్ళలోఁ
గంట్రకంబు పడినకారణమునఁ
బనసపండువంటి బాలికారత్నము
చిక్కిశల్యమయ్యె నక్కటకట !

శా. చాద స్తంబికమానిప్రాద్దున నెపంచాంగంబుచూపించిమి
రేదేనా సుముహూర్తనిశ్చయము చేయించండి? మేనల్లుడ
నేదెట్లైన నదట్లయ్యాను ముడివేయించండి సీతమ్మకు

మీదట దై వమైయున్నవాఁడుమనమేమిచేయలేమేకదా

ఉ. తోటలుదొడ్లు భూమివనతుల్ మొదలై నవిలేకయున్న న
పూటకులేనివాడయిన బొట్ట నొసంగక తప్పదింక; నా

మాటవినండి! దీనికణుమాత్రము నష్టముచెప్పకండి? యీ పాటికినైన నీతకు శుభంబనుమాట యనండి నోటితోన్.

గీ. నా వివాహంబునందు మానాన్నగారు

నాల్గుగరిసెలమడిచెక్క నాకొసగిరి

నీతకరణముగానిచ్చినై తుదాని

భూవసతిలేనిచోపము పుట్టదింక॥

గీ. ముక్కు మొగమునెఱుంగని దిక్కుమాలి

నట్టి పెద్దసంబంధాల కాశపడక

చెప్ప చేతలనున్నాడు నీతనింక

రామచంద్రుని కొసగుడి రన్వయేల?॥

క. బియ్యేలట ! యెమ్మేలట!

వెయ్యిన్నాట పదియాళ్లు విసుగూసకయే

పోయ్యాలట! బై స్కీళ్లును

నియ్యాలట! యల్కనాఁ డివెక్క డియూసలో?

క. తప్పనిసరియని యన్నిటి

కొప్పకొనుచుఁ గడకుఁబెండ్లి యొసరించినచోఁ

జిప్పయు దొప్పయుఁ జేతికఁ

దప్పకవచ్చును నుమండి తలిదండ్రులకు॥

ఉ. పెద్దవరీక్షప్యానయిన పిల్లఁడటంచును నీచుతోనుమేల

ముద్దుగ నున్నదంచుఁ దనముద్దులబిడ్డను డబ్బునిచ్చియున్

గుడ్డులుదిన్నయట్లు తరిగొప్పల వేంకటరావుకిచ్చి యే
ప్రొద్దును భీమశంకరముపొందు విచారము చెప్పవచ్చునే?

ఉ. పెండిలియాడికట్నముగఁ బెట్టినదంతయు మూటగట్టి, య
ల్లుండలయత్తమామయు నలోమనియేడ్వ నదేవరీక్షకో
లండనుబోయి నేటికిని రాఁడుగదా పదియేడ్లనుండి; యే
ముండనొకూడివాఁడుచెడిపోయెనటంచనుచుందురందఱు॥

సీ॥ పుట్టెడు వగపుతోఁ బట్టెడన్నమునై న
ముట్టక తనుదానె తిట్టుకొనుచు
ధూర్తుడై చనినట్టి భర్తపై జనియించు
దుర్వార్తలాలించి దుఃఖ పడుచు
తనయీడు చెలుల నూతన కాపురములు
గని వేడినిట్టూర్పు గార్చుకొనుచు
నాకు దిక్కెవరున్నారెంక నయ్యెనా
పాపమంచును గుండెబాదుకొనుచు
పెద్దదై నట్టి యైదేండ్ల ప్రొద్దునుండి
మగని మొగమెట్టిదో తాను మరచిపోయి
కడవల కొలంది నేడ్చు శంకరవసుగారి
కన్నకూతురి దురవస్థకాంచినారె?

సీ॥ మేష్టర్ల చేజూల మెప్పించుకొన్నాడు
మంచివాడను పేరుకాంచినాడు

పోకిరీనేషాలబో డూర్జితంబున్న

వాఁడు పాసము నుండగీడుకాఁడు

చురుకై నవాఁడు ముందరికిరాఁగలవాఁడు

మంచిచెడ్డలెరింగి మనలువాఁడు

మనసీత మనసుకెక్కినవాఁడు మంచిచ

క్కనివాఁడు మీరెదిక్కనినవాఁడు

చిన తనంబునుండి మనయింటనున్నాడు

తల్లితండ్రిలేని పిల్లవాఁడు

పెంచిపెద్దఁడేసి పిల్లనిచ్చుటకన్న

పారమాధికంబు వేరుగలదే?

ఉ. కాఁగలవాఁడువిద్యయునుగౌరవముంగలవాఁడువాఁడు, మీ
రేగతి, పారమాధికమునెంచి కుమారై-నొనంగిగేని మే
తాఁగద ? యింతయాస్తియును నక్కట ! నెత్తినిబెట్టుకొని

చు నూ

రేగుదుమే? కుమారుఁడొకఁడేనియులేనిదురంతచింతతో.

ఉ. కాలువప్రక్కభూములు, నెగాదిగఁబండెడు పెద్దపెద్ద నీ
రీలును, గుత్తచేసిన ఖరీదగు తోటలు, నప్పలిచ్చి న
డ్డిలకువడ్డికట్టుచు గడించిన మూటలు ప్రొత్తలేకయే
వేలకు వేలుగా నిలువవేసితి రాగ్భతునాటుబ్యాంకులో !

క. కొడుకై నఁ గూతురైనను

గడకదియేకాస మనసుగలవానికి మీ

బిడనొడఁగూరిచి వడి మీ

గడియించిన దొంగిరేని గల విహపరమున్.

క॥ దత్తతగూరిచి లేశము

చిత్తమునఁ దలంపఁబోక, శీఘ్రమపను లా

యత్తపరచి మేనల్లున

కుత్తరమును వ్రాసిపంపుఁ దుత్సాహముతోన్.

గీ॥ అనియనేకవిధముల నాత్మజాత.

పరిణయముఁగూర్చి యిల్లాలు పలికినట్టి

పలుకులన్నియు నాలించి యులికిపడి మ

హఁగ్రహవేశ పరవశుండగుచు నపుడు.

నీ. శిరమునగోప్పాద పరిమితిగలవండు

వెండుకల్ ముడివీడి వెన్నుచంట

నొసటి గందంపుఁబూత నెనగుకుంకుమబొట్టు

చిఱుచెమ్మటలఁ గ్రమ్మికరగిచెదర

మెడలోనఁ జీరాడు మెరుగుబంగరుకట్ల

తులసిపూసలమాల దుసికిలంగ

పొడిదగ్గుచే బుగ్గనిడినట్టి కలకండ

సారము బొజ్జపైఁ గారుచుండ

ముడుతముడుతలు వడినట్టి యొడలువడఁక

పట్టుతప్పి చొడలువ్రేలబడఁ జికాకు

సుదతియే మోక్షమంచును దలంచు

తరుణి పాదములకు దాసుడై దాస్యంబు

సేయువానిస్థితులు వేయిగతులు

మగువ! యట్టి పనికిమాలిన పెద్దమ్మ

యాలిచేతిలోని కీలుబొమ్మ॥

ఉ. పాయని రోగమందుఁ బసిబాలదగుల్కొనె, దీననేమహా

పాయమొ? యేమిదారి? భగవంతుడ! యంచునునేడ్చుచుండ"నె

ళ్ళో"యనిప్రాణముల్ కొఱుకుచుందువునీమతిపోయేనేమొ? నీ

కీ యవివేక మెప్పటికి నిట్టులెయున్నదదేమి పాపమో?

ఉ. బోలెడు డబ్బుపెట్టి కొనిపోసిన మందులు వ్యర్థమయ్యెనె

వేళకునెట్టిసంగతి చెవిం బడునోయని యిట్లు కంటికిన్

నేలకునేడ్చుచుంటి నిదిసీవుగ్రహింపక మూర్ఖచిత్తవై

ప్రేలుచునున్నదాన వవివేకునికింద సనుంగణించుచున్

సీ॥ రామచంద్రునిగాంచి ప్రేమించి మనచిన్న

ముద్దు సీతమ్మ యెప్పుడువరించె

తనకు వానికిఁబెండ్లి యొసరింపుమని సిగ్గొ

కింతై నలేక నిన్నెప్పుడడిగె

జ్వరతీవ్రమున రామచంద్రా! యటంచు నా

పసికూనయెప్పుడు సల్పరించె

అమాటలాలించి యవివేకురాలై న

వొరసాని యెప్పుడు నీతోడఁజెప్పె

కన్నువీడని యాపసికందుపైని
నెంతవరకు గల్పించినావే గయాభి !
విన్నవారు నవ్వెదరన్ వివేకమెందు
వలనఁ గలుగదొ నీకు నిర్భాగ్యురాల!.

గీ. మోహమన భర్తయన్న నేమో యెఱుంగని
చంటికూస కోరునె రామచంద్రునట్లు ?
నీతనతనికిఁ గూర్పంగ నీతలంపు
గాని సాగని కోర్కెలు మానుమింక.

గీ॥ కంచుకాగడాలెత్తి ప్రసంచమెల్ల
నెంతవెదకిన నొకబెత్తెడేని భూమి
వసతిలేని దరిద్రుని పాలుచేసి
కూతుమెడ తెగనికత్తిని గోయఁగలమె॥

గీ॥ విద్యగలవాఁడెయగును; వివేకనంతుఁ
డేయధార్థము; రూపసియే నిజమ్ము;
కాని భూమివసతిలేని కారణమున
నన్నియును సంకలేనట్టి సున్నలయ్యె॥

గీ॥ వెండిచెంబులు నుంగరాల్ విలువగలుగు
మేటి బంగారు మొలత్రాళ్ళ మాటకేమి ?
పట్టునంచల చ్ఛాపునఁ గట్టుకొనుట
కర్తుఁడై యుండవలదె నీయల్లుడకట॥

గీ॥ తల్లిదండ్రులు లేనట్టి పిల్లఁడనుచుఁ
బెంచి పెద్దవానినిజేసి ప్రేమతోడఁ
జదువు చెప్పించుచున్నాము చాలునింత
కన్నఁ జేయఁదగినదేమి కలదొ చెపుము॥

గీ॥ నీవు నీమడిచెక్క వానికి నొసంగి
నంతమాత్రాన ధనవంతుఁ డగునె వాఁడు?
కాని యమ్మాయి పెండ్లినంగతినిగూర్చి
నామనోనిశ్చయమ్ము సొంతముగవినుము॥

మ॥ అయిదారేకులనుండి పట్టుదలతోయత్నించుచున్నాడ నెం
దయినకా జక్కని యీడుజోడుగలవాఁ డమ్మాయికై కానరా
డయినకా గోరినకట్నమిచ్చునెడ నాయాసం బొకింతైన లే
కయెచేకూరఁగనున్న వెన్నొకడుయుక్తంబైనసంబంధముల్

నీ॥ వలసినంతటిభూమి వసతిగల్గినచోట

సాంప్రదాయముఁగూర్చి శంకపుట్టు

సాంప్రదాయముగూడ సరియైనదగుచోటఁ

గటకటా గోత్రమ్ము కలియుచుండు

గోత్రంబు మనకనుకూలమాచోటను

లేశమైననువిద్య లేకయుండు

విద్యాదిసుగుణముల్ వెలయఁగల్గినచోట

సంగవై కల్యణంబె సంగుచుండు.

అంగనై కల్యణమును లేకయమిత నూప
పంతుండగు నెడఁ గట్నాల బాధమెండు;
సుతులనూర్వర పెండ్లిండ్లు సుసేపుగాని
యొక్కయాడుపెండిలి కష్టమక్కటకట! .

॥ వెండిపళ్ళెరమందు వేయినూటసదార్లు
గుమ్మరింపుమటంచుఁ గోరినారు
బంగారు మొలత్రాళ్ళు నుంగరాల్ మురుగులు
చేయింపుమనినాకుఁ జెప్పినారు
ఎమ్మే బియ్యం ప్యాసయినదాక చదువు చె
ప్పించునాయని యడిగించినారు
సగమునాస్తిని లగ్నసమయాన వ్రాసియి
చ్చెనవాయటంచుఁ బ్రశ్నించినారు
గొంతుముడిపేక వారల్లు కోరుచుండ
గుండియలునాకు బ్రద్దతొచుండ నకట!
ఎంతయత్నించినానో? ముందేమిచేయఁ
గలనో తెలియకప్రీలినఁ గార్యమేమి? ॥
| కలిమియును విద్యయును గండుగలిగి కట్న
మమగస్ట్టే సంబంధమొందె నంగలసి
వచ్చునేమోయనుచు నింతవరకుఁ జూల
యత్న మొనరించితినిగాని వ్యర్థమయ్యె॥

పండుగ

గీ॥ ఇందుచేతనె యమ్మాయి కింతవరకుఁ
బెండ్లికార్యంబు నేను గావింపలేదు
మంచినబంధమొకచోట నుంచినాను
అదియెనిశ్చయపరతు నెట్లయిన నింక.

క॥ పొన్నాడ కామరాజని
యున్నాడొక చిన్నివాడయోగ్యుఁడు కాడే
మున్నను నొక్కడే; తమ్ములు
నన్నలులే రాస్తియెల్ల నతనిదెనుమ్మా॥

క॥ పదిగరిసెల రాబడిగల ;
దదిగ్గాకై దారువేల కధికమునగదు
న్నదియట! లేశము ఋణమ
న్నదిలేదట! కట్నమడుగడట కాసై నక॥

క॥ నలువదియేండ్ల వయస్సని
పలికెదరేకాని, మూడుపదులకు దాటం
గల యీడున్నటు తోచఁడు
కలిపించినమాట నమ్మఁగా రాదుకదా? ॥

ఆ. వె॥ ఆదిదకాడటంచు ననజాలనై నఁగు
రూపికాఁడు మంచియేవువాఁడు
నలుపు తెలుపు రెండుగలిగిన యొకచాయ
గలుగువాడెకాని నలుపుగాఁడు॥

క॥ పదియేడులు గావచ్చెను
మొదటికళత్రమును నష్టపోయియు నాతం
డిదివరకుఁ బెండ్లియాడఁడు
వదలని క్షయరోగమింతనర కుండుటచే॥

గీ॥ వేలువందలు వై ద్యులపాలఁబోసి
కొనవరకుజబ్బు తొలగించుకొన్నవాఁడు
ఇంకసీతమ్మనిచ్చుట కెంతమాత్ర
మైన సంశయించుట నట్టియనవసరము॥

క॥ రోగంబంతయుఁబూతికొగ
బాగై నదొలేదొయనుచుఁ బలుపురితోడకా
“భోగట్ట” చేసితి నా
రోగంబికఁ గుదిరెననుట మాధియెనునిగ్గా॥

గీ॥ మొదటిభార్యకుఁగల్గిన ముప్పురాను
కూనలును గూడఁబోయిరిగాన నింక
సవతిపిల్లలపోరు లేశమును సీత
కుండదేకద? హాయిగా నుండఁగలదు॥

గీ॥ తనకుసీతనిమ్మని నాకుఁదరుచువ్రాము
చుండె నై నను గిట్టని నుండకొనుకు
లాతఁడొకముండ నుంచుకొన్నట్లు నాకు
లేని సంశయమొకటి కల్పించినారు॥

- గీ. ముండయును మునుగులే దున్నముండటంచుఁ
బలుకుబడిమీఁదఁ దరువాతఁదెలిసె నాకు;
అయిన నింతకు మగవాఁడు ; ఆలిలేని
వాఁడు, డబ్బున్నవాఁడు; ఏయేడునై న
నేడ్చియుండును; ఆఘోషలేల మనకు ? ॥
- గీ. ఇంతకీ కలికాలమం దెవ్వఁడ్డకి
యేకపత్నీ స్రోతస్థుఁడో నాకుజెఁపుము!
పెడ్లి కానంతసేపెన్ని వేషములును
వేయు; తరువాత నన్నియు మాయమగును॥
- గీ. కులము గోత్రము రూపురేఖలును గలిమి
సాంప్రదాయము సన్నియుఁ జాలవరకు
నాకు సరిపడె; కానపొన్నాడవారి
చిన్నవానికె యిచ్చెద నీతనింక॥
- క. కానంత కట్నుమైనను
వీసము నాసింప ననుచు విస్పృష్టముగా
వ్రాసె నిదివరకె; నేనును,
వ్రాసితి శుభలేఖ యివ్వపడినాననుచున్॥
- గీ. వేయినూటపదారులు పోయకుండ
మంచినంబంధమిట్లు ప్రిప్తిరచెమనకు
మనయదృష్టమొ? లేక యమ్మాయిచేసి
నట్టిపుణ్యమొ? యేమైన నగునుగాక! ॥

క. రాగలఘ్నాణ మానము

లోఁ గార్యము తప్ప ; దింతలో నీతయు నీ
రోగము కుదిరి శరీరము

బాగై యారోగ్యదశకు వచ్చునుగాదే! ॥

క. తనకు ద్వితీయవివాహం

బని, యాతండేకరాత్రియందే కార్యం

బును జేసికొందు ననుచును

ననెనట! నీయిష్టమెల్లొ యల్లె యొసర్తున్ ॥

ఆ. వె. ఏకరాత్రి పెండ్లియేమైనయెడఁ జాల

వరకు ఖర్చు తగ్గవచ్చుమనకు;

చూడవచ్చిస్తట్ట చుట్టాలచే నిల్లు

గుల్లగాదు డబ్బు చెల్లిపోదు॥

గీ. అయిస నీయిష్టమే సుమీ యనుచు సంతోషు

సరమతొక్కంబుగాఁబల్కె భార్యతోడ;

ఖర్చుపెట్టని లోభుల గడుసుఁదనపు

మాటలాడువారు గ్రహించు పొగివాడ? ॥

పండుగ కట్నము

స్వరభరాజు సీతపరిణయమునుగూర్చి

పలికినట్టి వెడగుపలుకులెల్ల

నాలకించి యాగ్రహతిశయమున

మేనఁ జెమటగ్రమ్మ జానకమ్మ॥

మ॥ కడులోభితవమునఁ గుమార్తెనుఖదుఃఖంబుల్ విచారింపకే

పెడదారింజను భర్తయన్నమును దప్పింపంగలే కేడ్వఁగా
తొడఁగెఁ భోరన; కార్యసాధనమునఁ దోడొచునుండుంగదా?

కడుసూక్ష్మంబుగ నాడువారలకు గంగాదేవి ప్రత్యక్షమై.

క॥ అయ్యయ్యో యనుభార్యయుఁ

గుయ్యో మొఱ్ఱోయటంచుఁ గూతురు, గట్నం

బియ్యఁడని యేడ్చునల్లుఁడుఁ

జయ్యనఁగన్పింతుఁ లోభిసంసారమునఁ.

క॥ అల్లుళ్ళకుఁ కూతుళ్ళకు

నిల్లాలికి నాశ్రితులకు హితులకు నెప్పుడుఁ

జెల్లనికాసే నొసఁగక

ఘూల్లున నేడ్పించు లోభిగుణముఁ గనిరే.

సీ॥ ఆల్మిపై నొక్కింత జాలిపుట్టఁగనీదు

కన్నకూతురి సౌఖ్య మెన్ననీదు

అల్లునియల్క- అశ్వమునేయనీయదు

గౌరవాగౌరవ^{స్థాన} మిడదు

భోగంబులం దాశపుట్టఁగానీయదు

మంచిచెడ్డ తెలిసిగి మనలనీదు

ఎంతకల్గిన నాశ నంతంబుకానీదు

చిత్తంబునకు శాంతిచేరనియదు

పరులుదూషింతురని భయంపడఁగనీదు

తను వశాశ్వతమనునీతి తలఁపనీదు

పారమార్థికచింతలఁ బడయనీదు

లోభి లోభిత్వ మేమందు లోకమందు.

పాపము ! శరభరాజు తొభ్యంబుచేత

భార్యకును గూతునకు సనివార్జ్యమైన

హృదయసంతాప మొనఁగూడె; నిట్లె యెన్ని

హీనసంసారములు ప్రపంచానఁ గలవో.

నాగవిల్లిదినంపు నానుదక్క- మరొక్క

యరకాసునెఱుంగదా పరమసాధ్వి

తనకోర్కీగీరు జ్ఞారుచీరయు నెందుఁ

గట్టియెఱుంగదా ఘనచరిత్ర

నారగుడ్డలుదక్క- నాడునేడునునొక్క-

పట్టుపోగెఱుంగదా భాసురాంగి

పుట్టినింటనునోచి నట్టినోములుదక్క
నొకనోమునెఱుంగదా యురుగుణాఢ్య

వేలకునువేలుగలవాని యాలియయ్యు
వట్టినిర్భాగ్యుఁ జేపట్టి నట్టులామె
కలనయిన సౌఖ్యమన నెఱుంగక మెలంగు
నట్టి లోభీశ్వరుఁడు పతియైనకతన.

గీ. తనదు లోభితవ్యమున కట్టి ధన్యచరిత
పరమసాధ్వీ యిల్లాతొటఁబట్టికాని
యింకొకతెయైనయెడల గుట్టెల్లఁదొలఁగి
శరభరాజు సంసార మేచంద మగునొ ?

మ॥ తనకుంగట్నముబాధలేదని యనందర్భంపు సంబంధ మి
ట్లనుఁగుంబిడ్డకునిశ్చయించెనని యయ్యబైఁకీదుఃఖించి, చే
యునదిం కేమియులేక రోషముననూయోగోయియోచూ
చుకొం

దునటంచుకొగడునేడ్వఁజొచ్చెనతిథూర్తుంభ న్తనీక్షించుచుకొ

క॥ చిన్నప్పడుఁ నాగ్రహమును
గన్నప్పడుఁ దెలివిలేని కాంతలకీళ్లుం
దు న్నూతులు గోతులు నిజ
మెన్నంగా లక్కపిడతలే యగుఁగాదే ?

మ॥ అటుదుఃఖించి పతిప్రయత్న మనివార్యంబంచునూహించి
యిం

కెటుకానున్నదొసీతభాగ్యమదియట్లే యానటంచెంచియిం

కటఁదానిల్వకనిద్రపై నెపముతో నాసాధ్యలేవంగఁ దాఁ
జిటికెల్ వేయుచు నావులించుచునులేచెన్ భర్తవెనెవ్వంటనే.

గీ. అటు పరస్పరాగ్రహ చిహ్నులగుచు వార
లొండొరులతోడ మాటాడకుండ ముందు
జానకమ్మయు, వెనుకను శరభరాజు
నల్లనన్ మెట్లు దిగిక్రింది కరిగినంత.

సీ. రంగారు బంగారు రంగొప్పు నునుగొప్పు
గప్పుకుళ్ళాయి చక్కఁగధరించి
లేదులేదనిపించు లేఁగొనుజిగిమించు

గతిఁబొల్చు తెల్లని గొనుదాల్చి
వదనమ్ము కొత్తచక్కఁదనమ్ము గనలోచ
నమ్ములందు నులోచనమ్ములుంచి
వాటమామేజోటి నీటు తేటునుగీటు

సూటైస మేల్పూటు జోడుదొడచగి
గుండె పరికించురబ్బరు గొట్టమొండు
నడుమునఁదగిల్చి చావడిసడుమనిల్చి
వైద్యురాలైన దొరసాని వారికప్పు
డెదురుపడె; సీతకై వారు బెదురుపడఁగ.

ఉ. కూతునకే ప్రమాదమొనగూడెనొయంచునుజానకమ్మయు
త్యాతురతన్ భయంపడుచు సచ్చటికేగఁగ నామెతోడనే

యాతఁడుఁగూడ మిక్కిలి భయాకులుఁడై చనిచెంతనిల్చిమా
 సీతకు నెట్టులున్నదియో చెప్పమనన్ దొరసానియిట్లనున్.

క॥ పంతులు ! మీరెంతయు ధన

పంతులు, నదిగాక సుగుణపంతులువిద్యా

పంతులు,మీకన్ననుమా

యింతులు,పనిలోవలంతులే సాధింపన్ ?.

గీ॥ వయసు చాలఁగమీరిన వారు వలసి

నంత లోకానుభవమున్నయట్టి వారు

మీకు బుద్ధులు చెప్పట నాకుఁ దగదు

కాని, చెప్పకతప్పదు గాన వినుఁడు॥

గీ॥ చనువుగల దందుచేత నేమనినఁగాని

నను తుమింపంగవలయు; సీతనుగురించి

చెప్పటకులేదు చూచుటతప్ప; మీకు

మార్తెచెంతకు రంఝొక్క మారు మీరు

క॥ అనిపలికి టక్కు టక్కునఁ

దనజోడొక వింతయైన ధ్వనిసేయఁగఁ జ

ప్పునఁ జావడిగదిలోనికిఁ

జనె నాదంపతులు వెంటఁ జనుదేరంగన్.

సీ॥ బుడ్డిదీపపుఁబొగన్ బూజుపట్టినపట్టు

వ్రేలఁగట్టిన చాందినీలుగాఁగ

రేకులూడిన తాటియాకుచాపలె నేలఁ
 బరచిన రత్నకంబళులుగాఁగ
 చెదపుర్వలల్లిన చెదలుగోడలకెల్ల
 జుత్తరువులభాతి చెన్నుమీర
 కుసులుజూరిన నుక్క-కుక్కి-మంచంబులే
 యటఁదూగుటయ్యాలఁ లగుచుఁదనర
 గబ్బిలమ్మల రెక్క - లబ్బురంపడఁజేయు
 వింజామరమ్మలై రంజిలంగ
 నలుదెసలఁ గ్రమ్ముకొనిన దోమలగనమ్మ
 సొగసుకత్తెల నంగీతముగఁ జెలంగ
 వరలు నాగదియెల్ల నాశరభరాజు
 రాజ శబ్దంబు మిగుల సాగ్ధకమొనర్చె.
 భృంగమ్మలతెరింగు ముంగురుల్ జెలఁగేగి
 మొగముదమ్మినిగ్రమ్మి సగముగప్ప
 లోలోసనె కృశించు నాలోలలోచన
 లోచనమ్ములు చాలలోతువాగ
 చక్కని చిక్కని చెక్కుటన్దమ్ములు
 కన్నీటి బొప్పలై కళ్ళలువాయ
 జ్వరతీవ్రముసఁగ్రాగి నన్నగిల్లినమేని
 పసుపునచ్చనిచాయ పసతోలంగ

జీర్ణమై కడుమాసిన చీరనడంగి

నహజలావణ్య గరిమమ్ము సస్యసింపఁ

బతిపతియటంచు విలపించు రతివిధానఁ

గన్పడుకుమార్తెనరసె నాకన్నతండ్రి.

సీ॥ కంటకా వృతభీమ కాననాంతరసీమఁ

గొమరారు కేతకీ కుసుమమ్లు

కడుహైన్యమున భూమిగర్భానఁ బ్రచ్ఛన్న

గతినడంగినమేటి గతనమ్లు

హిమజాల శైవాల సముదయమ్ములఁజిక్కి-

పంకనిర్మగ్నమా పద్మమ్లు

రాహుగ్రహగ్రాస రాకాసుధాకరు

నిస్తేజచంద్రికానిచయమ్లు

మాసిభరియింపరాని దుర్వాససగల

మాసికల బొంతపైఁ గుక్కిమంచమందు

లేశమును దనువుపై స్మృతిలేకపడిన

కన్నకూతురినరసె నాకన్నతండ్రి.

గీ. మివుల జ్వరతీవ్రమున మేనస్మృతితొలంగి

పలుగతులఁ బ్రియునిగూరిచి పలువరించు

బాలనొకవ్రేలఁ జూపుచుఁ బలికెన్గిల్లు

శరభరాజతో దొరసాని జాలిఁబూని.

శా॥ ఎల్లెమ్మెన్నుపరీక్ష స్వామిని యీయేడేండ్లలోఁగాటికి
గాళ్ళుంజాపిన రోగులన్ సయితమున్ గాపాడితింగాని, నా
వల్లంబాయని రోగమొక్కటియునంప్రాప్తింప; దాశ్చర్యమె
న్నాళ్ళోయైనను బాయకున్న యదియూష్ణంబీకుమారీమణిన్.

మ. ఇది టైఫాయుడు ఫివరేయయినచో నిన్నాళ్ళుజీవింపనీ
యదు; నాయావషధమింక నేజ్వరమునేనన్నాళ్ళురానీయ,ది
య్యదిచిత్రంబగువ్యాధినై ద్యులకునుంజై నన్ గ్రహింపంగరా
నిది, నేబోల్చితఁదెల్పెదన్ వినుఁడునీనింగూర్చిస్వప్నముగా.

గీ. మీరుసమ్మరుగాని సాధారణముగ
డాక్టరులకొట్టి కేసు తటస్థపడదు;
అటు తటస్థపడినయెడ సరసి వ్యాధి
యిట్టిదని గ్రహించుట వట్టిమాట.

ఉ. వ్యాధులయందు నెందునిటువంటిది కల్గదు; నీనికిన్ మనో
వ్యాధియటంచుఁబేరు; తగినట్టుల నౌషధసేవలెన్నో యే
వ్యాధులకేని దత్తదుచితానుగతి గలనై న నీమనో
వ్యాధికిమందులేదనుచుఁబల్కెదరార్యులు బ్రాహ్మణోత్తమా.

గీ. ఏమహా వ్యాధియునుగూడ నింతఘోర
బాధ కల్గింప నీ మనోవ్యాధిరీతి
మృతునిమాత్రమే మొదలంటఁ జిత్తిదహించుఁ
గాని, యిది ప్రాణముంచియే కాల్చుచుండు.

నీ॥ నీరు నన్నమునిద్ర గోరనీయకపీల్చు,
 దినదినమ్ముచు శుష్కతనునొనర్చు
 లేనిసంకటము లెన్నేనిదాఁగల్పించు,
 సహజభై ర్యస్థైర్య సమితిగూల్చు
 కడుపునఁ బెనుచిచ్చు వొడమించి బాధించు,
 కలరూపురేఖల కళలడంచు
 తెలివితేటలుడించు దీనత్వమునుగూర్చు;
 పనిపాటులొనరించు మనసుమార్చు
 క్రమముగా మంచమెక్కించు సమితగోగ
 మందునకొముంచుఁ బ్రాణమ్ములపహరించు
 వేనవేలుగ లోకానఁ గానిపించు
 వ్యాధులందేది యీమనోవ్యాధిమించు?.

గీ॥ చెఱుకుగానుగునందునఁ జెఱుకునోలె
 నీమనోవ్యాధికిం జక్కె నీ నెలంత;
 ఎముకలొసలించి రక్తమాంసములుపీల్చి
 పిప్పిచేసినదీమె నీగొప్పవ్యాధి.

క। ఈ రమణి మనోవ్యాధికిఁ
 గారణమును నే గ్రహించి కలసంగతులన్
 మీ రమణికిఁ దెలిపితి; నా
 ప్రేరణమున నీమె మీకెఱింగించెఁగదా?.

చ॥ ఎఱిగియు నింతకాలమిటు లేటికి జాలముచేసినారు? న
మ్మరొ? మరపొందినారొ? యనుమానముచెందిరొ?

రామచంద్రుని

వరకును నేలరమ్మనరు? వానిముఖేందువిలోకనంబె యీ
తరుణికి నౌషధంబు; భయదంబగు జాడ్యతమోనివృత్తికిన్.

శా॥ అబ్బలుంగనురెప్పలెత్తి యొకమారమ్మాయివీక్షించినన్
మబ్బుంబొసినయట్టిపూర్ణ శశిబింబంబున్ విడంబించుచున్
జబ్బుంగిబ్బును సర్వముందొలగిసాక్షాల్లక్షియైతోచు; న
బ్బబ్బ ! బల్మినిజంపి వేసిదవటయ్యా! యీకుమారీమణిన్

చ. ఎముకలుచర్మమున్ మరియొకించుకయూపిరిదక్కరక్తమాం
సములిసుమంతలేకయె కృశస్థితినున్నకుమార్తెగాంచి చి
త్తమునెటులాపగల్గితిరొ ? ధైర్యమునెట్లువహించినారొ ? ధ
ర్మమెయిటువంటిపట్టుదలమానుడు కన్నకుమార్తెపట్టుసన్.

శా. మేనల్లుండతి బుద్ధిమంతుడుగదా! ? మీగేలశంకింతురొ
వానిన్ సీతకుఁగూర్పమీకుఁగల యైశ్వర్యంబదేనాటికి
నైనన్ సీతదెకాన భూవనతిలేదంచున్ విసర్జించుటే
మైనన్ బాగుగనున్నదయ్య! కలదయ్యా! యిట్లులెందేనియున్

చ. మునుపటియట్లకన్నడదు ముద్దులసీతవిధముచూడ, నే
క్షణముననోరహస్యముగఁగన్నులు గెండునుదేలనై చు; మిం

చినపిదపన్ విచారపడి చేయునదేమియులేదుకాన, మీ
 రునుమనజానకమ్మయునెఱుంగగఁజెప్పితినున్నదున్నటుల్
 ఉ॥ ఈదొరసానిమందుగుణమియక యున్నదటంచునాపయిన్
 వాదుఘటింపకుండఁ గలనై ఖర తెల్పితి; నిందుమీఁదమీ
 రేదినమంజసంబనుచు నెంతకొయట్టులెసేయుఁడయ్య! యా
 మీఁదవిధాతయెట్లునియమించెనొయట్టులెయ్యానిజంబుగా.
 మ॥ తమమేనల్లునకుం గుమార్కకు నుద్వాహమ్ముగావింస
 ప్తములేకుండిన యంతమాత్రముననష్టంబేమి? యెట్లెననీ
 యమబాధలో యమబాధతొటనిసుమంత్తైనన్ విచారించిపఁ
 తముచాలింపుఁడు! రామచంద్రునిఁగఁగంటంబెట్టుఁడిబృలకున్.
 మ॥ కలరోగంబుతొలంగినన్ బిదప సంకల్పించుకొన్నట్లెమి
 రలొనర్పందగుఁగానిప్రస్తుతము నీరాధ్ధాంతసిద్ధాంతముల్
 సలుపనవచ్చునె? తొల్త్రబ్రాణములు నిల్వంబెట్టుఁడెట్లెననీ
 య్యలి నీలాలకప్రాణదాత తమమేనల్లుఁడె ముమ్మాటికిన్
 శా॥ పోస్తాఫీసున పోస్తుసేయుఁడొకజాబున్ రేపు; నామాటలన్
 టెస్తుంజేయఁగవచ్చు; “స్తార్మిడియేట్లీ”యంచువై గిచ్చులే
 బెస్తన్నింటను; వై రుచూచుకొనుచు వేవేగమేల్పెన
 లోనే స్టార్చానత; డారణాలెకద మీకేమైన వేస్తైనచో.

ఆ. వె. ఆరణాలఖర్చుటన్నంత మాత్రాన
 గుండెరాయిపడి యతండు నోట

మాటలుంజలేక మున్నెవరిముదాల్చె

నూర్పులిమచు మిగులనుస్సు రనుచు.

మేస్సు రప్పింపఁగా నొక్క కొనెను

బతిబంపుటది యసంభవ మటంచు

తంతివార్తయెకాక తిగుబిర్బలును బంప

కున్న నాతనిగాక నున్నయనుచు

ఆతండురాకున్న సీతామనోవ్యాధి

తొలఁగునాధనమింకఁ గలుగఁదనుచు

అమ్మనోవ్యాధి బాయకఁచున్న సుకుమారు

తనువునిల్వదు యధార్థ మ్మటంచు

కన్నకూతురికిఁకనేమి గతియటంచు

నేలఁజితికలఁబడచుఁ గన్నీరు మిగుల

వరదగా వెక్కి వెక్కి యేడ్వంగఁదొడఁగి,

మానినుల మానికమ్మను బానకమ్మ.

పలుకు ముకును లేస్తట్టి పతిని గాంచి

పలుగతుల నేప్పుచున్న తద్భార్యసరసి

తనకుమతిబోవఁ బ్రతిమచందాన నిలిచె

మేనస్మృతిలేని దొరసాని మోసమూని.

• నోటమాటలులేక యచ్చోటవారు

ముప్పు గాయాఘ్నితులయందు మునిగియుంట

వలననాల్లెదు నిముసముల్ వలకు నాగృ

హంబు సర్వంబు నిశ్శబ్దమయ్యెనంత.

ఉ. ఆయవివేకియైన శరభాఖ్యుఁడు తుల్లి పడంగ, నేమిత
ల్లీయని జానకమ్మ సుతనేచ్చుటమానికవుంగిలింప, నా
హాయని వై ద్యురాలుఁగడనక్కజపాటునుజెందఁరామచం
ద్రా"యనుగద్గదధ్వనివినంబడె మువ్వురకొక్కమారుగా.

సీ॥ అమ్మ! ముద్దులగుమ్మ! యనుఁగుసీతమ్మ! నా
బంగారపుంబొమ్మ! బలుకవమ్మ!

బావనేటికి నీవు పలువరించితివమ్మ!

స్వప్నమందతఁడు కన్నడెనటమ్మ!

కబురంపినానమ్మ! గడియకో షణముకో

వచ్చునాతఁడు నీవువగవకమ్మ!

నీకువానికిఁ బెండ్లినిశ్చయించితిమమ్మ!

మనసుదిట్టముచేసి కోనఁగదమ్మ!

జ్యోరముతగ్గించుకొనుమమ్మ! జడియకమ్మ!

బ్రతికిసఁగదమ్మ! యింతకుఁ బరణయమ్మ!

టంచు నాజానకమ్మ సీతమ్మ పై ని

వ్రాలికన్నీటి ధారలు గ్రాలవగచె.

గీ. వగచుటయుసీత కన్ను రెప్పలుగదిల్చి,

ప్రక్కకును నొత్తిగిలి, తల్లివదనమందు

వదనమిడి, శుష్క-వక్షిణ బాహులతను
నామె మాడఁగొనిలిందె సత్యావగమున.
కొంగిలిగిది నేడి నన్నీటనుచ్చోట
జననిఁగూడి తాము బలకమాడి,
మనసునందదేము గొలుగుచుఁగ్రమ్మరఁ
గన్నుమూసికొనియెఁ గన్నుమిన్న.

9॥ వె॥ నీతపల్వరంత వపులు పోకిసయంత
మిగులఁ ద్రుష్టపశుచు దిగులు పశుచు
శరభగాజుగాదు శరమొక్క మామూచి
నారదేమి మొందినా శాకాని?

గీ. ఆపలువరంత యాలించిసందువలనఁ
గూతునంగతి గొనుక్కింత గుర్తితింగి
శరభరాజు మనంబింక మరలవచ్చు
ననుచు దొంగసాని తొంతఁదై ర్యంబుఁబూని.

గీ. చాలరాత్రిస్థున దటంచు శరభగాజు
గాగి నలవొంది, మండిచ్చు క్రమము జూన
కమ్మకెఱిగించి, యుదయస్ఫునందు మరల
వచ్చున నటంచు నిందకక బయసమయ్యె॥

చ. తదుపరి నీతకున్ మిగుల దగ్గరగానొకనుల్క-మంచముకొ
బొదుపుగ వేసి, దానిపలుబొంతనమర్చి, యథాప్రకారమా

సదమలశీల బాసకమ సత్వరముం దసమేనువాల్చె; నా
ముదుసలితోభియున్ నిదురఁబోవఁగజప్పనలేచియంతట
చ. తనగదితల్పులున్ బెరటితల్పులు చావడితల్పున్ గనుం
గొని, గడియల్ బిగించి, చిరుగుల్ గలచాపయుఁజింకిగోనెయున్
మునుపటియట్లమర్చుకొని, మూల్గుచుదగ్గుచు, మెల్లమెల్లఁగ
గొలుగుచు మేనువాల్చెగదిగుమ్మముప్రస్థనై బొక్కి పల్లవై

గీ. అల్పసంతోషులకు నిర్భలాత్ములకును,
మఱియుఁ “గష్టీ ఫణి” యను మాన్యులకును
వరలు నిద్రామహాసౌఖ్యవై భవంబు
లోభులకుఁ గల్గునేయెందులోకమందు ?

శా. ఆకాళ్లుడిన బొక్కిబల్లపయిఁ దానాచాపపై గోనెపై
నేకాంతంబుగ మేనువాల్చి తనలోనేమేమొ చింతించుచున్
మూకల్ మూగెడుదోమలందరుముకొంచున్ నిద్రయన్నాటయే
లేకీరీతిగనమ్మహాత్ముఁడు వితర్కింపంగఁజొచ్చెన్ మదిన్.

గీ. ఆరణాలంట ! వై రంట ! ఔర యెంత
జనువులేకన్న దాదొరసానిగుంట ?
దానియబ్బగడించిన ధనముదాచి
యుంచినట్టులె మాటాడుచున్నదిచట.

క. డబ్బున్నర కనరంపిన
నబ్బాలున కందవొక్కొ ? యందినరాఁడో ?

డబ్బున్న వారినప్పిడు

నిబ్బందులు పట్టుచుందు గిట్టిమూర్ఖుల్.

1. మేనల్లున కింతకు నొక

కానీకాగ్దొనఁ బాలుఁగవరేటికి ? నే

మైనన్ వ్రాసిన శీఘ్రము

వానిని రమ్మనుటకన్న వ్రాయఁగలదే?

|| అట్లుకొద్దుకాదు; మేనల్లుఁగూర్చి

కలఁజేరింగల్ల నెఱికిఁగింపవలయుఁగాదే?

లేనియెడ వచ్చునో రాఁడో మేనయల్లుఁ

డతఁడు రాకున్న సీతకు బ్రతుకుగలదే?

|| అందుచేఁ గవరువ్రాయుట యన్నిగతుల

న్పత్తమంబని తోచుచు నున్నదిపుడు;

ఐనఁ జిన్నక్షరములతోఁ గానికాగ్దొ

నందుఁ బట్టింపలేనె యెంతైనఁగాని||

|| నన్నని పాళీతోడను

జిన్నక్షరములనువ్రాసి చేర్పఁగలను నే

నెన్నెనను సంగతులను;

నన్నముగా వ్రాసుఁగొట్టిచాలునాకు||

|| మొన్ననుకలకర్పరుకచేరి నున్నక్కరు-

నడిగి యొకపాళిదెచ్చితి; సగ్గిపెట్టి

నుంచి నాగదిగూటిలో నుంచినట్లు

జ్వప్తియున్నది; యదియందుఁగలదా? లేదా?

గీ॥ వెదకెదనుగాకయంచు వేవేగ లేచి

బుడ్డిదీపము వెలిగించి భూసురుండు.

తనదుగదిలోఁ బ్రవేశించి తడుముకొనుచు

గూటిలోఁ జేయిపెట్టి యన్నాటిరాతి॥

గీ॥ ఇటునటుఁ దడుముచుండంగ నింతలోన

నతనిప్రార్థనవశమున నందులోనఁ

జేరి మొదలంటఁగాఁ గుడిచేతి నడిమి

వ్రేలును జిటిక్కుమని యొక్క తేలు పొడిచె.

శా॥ ఆలింబిడ్డ నతండులోభియయి యత్యాపత్సముద్రమునన్

గూలంజేసిన కూళయంచుశితలాంగూలాగ్రశూలమునన్

వ్రేలిందేలటుగుట్ట దుర్భర విషోద్వేలానలజ్వాలలన్

గీలల్ రేగి దహింపఁగాఁదొడఁగెదత్కిలాలనాళంబులన్ ॥

క॥ “కుయ్యో”యని మొట్టో”యని

“యయ్యయ్యో”! యనుచు రాత్రియంతయు నాతం

డయ్యెడ యమబాధన్ బడ

నయ్యార్తి యడంగ నుదయమయ్యెను నంతన్ ॥

గీ॥ ఉదయమగుటయుఁ దద్బాధయును నొకింత

తగ్గుటయులేచి కాలకృత్యములు దీర్చి

జానకమ్మను మేల్కొల్పి తానిక్కాడు

దాసిచేతను దప్పించి తాను సంత||

|| తేలుకాటును దన్నేల్లు వీలుగామి

వడివడిగనేగి పొగుడింకి వారిచిన్న

వాని బ్రతిమాలి బాబును వ్రాయఁజేసి

దాసిచే పోష్టకంపించ దానిసపుడు||

|| భర్తయులు సేరిసంతఁ గుమాస్తాకడను

వానిఁ గాపుంచి పరటితోవను బిరాస

సనుఁగు న్నేహితురాలింకికరిసి యచటఁ

జాలసేపుండ నెందుకో జానకమ్మ

|| ఎచటికేగితి నెందుచే నింతవల్లగు

నెచటనున్నా నటంచు లోభశ్వరుండు

తన్నుఁ బ్రశ్నింప నేమేమొ పన్ని చెప్పె;

అట్టివారికడ మెలంగుట్లుకాదె||

పండుగ కట్నము

అత్తవారిడు కట్నమందవచ్చు నటంచుఁ
 గొత్తయల్లుడు చంక గుడ్డుకొనఁగ
 వచ్చియు రానట్టి వయసువచ్చినబాల
 తనకాంతు నరయంగఁ ద్వరపడంగ
 ఉల్లమ్మ బెగ్గిల నల్లురాకదలంచి
 లోభిమామకు గుండె లొటుకు మనఁగ
 అప్పడాల్ వడియాలుఁ బప్పలాదిగఁ గూర్చు
 పనులలో నత్తలు మునిగి తేల
 “వచ్చె వచ్చెను సంకాంతి వచ్చె”ననుచుఁ
 “బండుగు ప్రయత్నములు చేసికొండ”టంచు
 నెల్లకడలను జాటుచు నేగుదెంచె
 మాసరాజంబయిన పుష్యమాసమంత॥
 నీ॥ ముంగిళ్ళ ముగ్గులు రంగారు తోరణాల్
 పసుపురాసిన ద్వారబంధములును
 నున్నంపు గోడలు నున్నని చీడీలు
 మొత్తినయరుగులుఁ గ్రొత్తనగలు
 పంచల చావులుఁ బరికిణీజ్జాకట్లు
 జలతారు చీరల సంభ్రమములు

తగుపిండివంట యన్నములు స్వల్పంజ్రము

స్వల్పవాగలు వ్రాయును త్తరాలు

ఊగనూరను నింజింట వాగివాగి

శక్తులకొలందిఁ బెంపొంద జనులయందు

నందలును గూడనానంద మొందుచుందు

తనదు సంకృంతి ముందర్ దినములందు

॥ ఆ లోభాగ్రీనరు ని

ల్లాలికి బాలికకుఁ గూడ నాయానందం

బేలీలఁ గలుగుఁ బౌనము

కాలము వ్యతిరేకమయ్యెఁగన వారికడక.

॥ పండుగ చింతలేక, తనపండుగ యల్లుఁడువచ్చి నీతక

స్వంఘవోనర్చుటయనిమనంబున నెంచుచుజూనకమ్మ, యా

గండమువాయఁగాముడుపుగట్టుచు వచ్చెనోలేదోరామచం

ద్రుండనిగెండుపూటలఁగనుంగొనుచుండను రైలువేళలక.

౩॥ కానీకారుడువ్రాసి మూడుదిరముల్ గావచ్చె, నీసానికికొ

మేస్లుండదిచూచి రావలసియుండెంగ ని రాడయ్యె; నా

కానీకారుడు చేరలేదా? తనల్లర్చుల్ నిమిత్తంబు కా

సేనింగల్గదా? యేమికారణమొయంచెం? తేనిదర్కించుచుక.

౪॥ శరభయగారు పొద్దుననె చావడిలోనఁ బచారుసేయున

త్తరి నొకపోస్తుమేసతని దగ్గరకుం జనుదెంచి యొక్కయు

త్తరమునొసంగి పోవఁగ నతండును బై కవరూడఁదీసి యా
తురతసులోచనమ్ములనుదోట్కొనిరమ్మనజానకమ్మయున్.

గీ. పడిపడిగ నేగి కొనివచ్చివానికొసఁగఁ
గనుల ధరియించి తోడనే మనసునందు
శరభరాజు త్తరంబును జదువదొడ, గె
భార్యకొకమాటయును విచంబడనికరణి.

గీ॥ చదువుచుండంగ నప్పడా శరభరాజు
గారి ముఖలక్షణమ్ముల తీరుగాంచి
కడువిచారకరంపుసంగతి యదేదో
దానఁ గలదంచు నూహించె జానకమ్మ.

గీ॥ అందుకనుగుణముగ జాబునరసియతఁడు
నేలఁబడవైచి నిట్టూర్పునిగుడఁ జేసి
కన్నులను నీరుగార్చి మొగమ్మువాల్చి
మానమునుదాల్చె నోట నేమాటలేక.

గీ॥ దానభీతిల్లి సాపమా జానకమ్మ
వడకు జనియింప గద్దదస్వరముదోప
“అయ్యయో! చెప్పరేమి? మాటాడరేమి?
ఎవరికేయుపద్రవమది యేమి జరిగె ?

మ॥ మనమ్మేడ్లఁజురావ చంద్రునకుజేమంటేకదా ? పుట్టినిం
టనునాతల్లియుఁదండ్రుఁడెసాఖ్యముగనున్నారేకదా?”యంచునె

స్తోనునాత్రొంబున వారవారినడుగక గోసించి చీకాకుతో
ననెనా బ్రాహ్మణుడేదలనీతదనెజెష్టా! నీవుకష్టాత్మనై.”

॥ నీకొంప మునుంగలేదే !

నీకోరికల్లు నీరనే గయ్యావు !

నాకొంపయె మునింగినదే

నాకొంపను నీసినాడు నాయ్లుండే”.

॥ “అల్లుండనెదరయో ! మే

నల్లుండగు రామచంద్రుడా ?” యను “నీ ! నీ !

పాల్గొండ దన్నెదను మే

నల్లుండేయిని మేల్తెను యుండుగదా ?

॥ పదిగరిసెల రాబడియును

పదిగాకయె సగదునున్న యట్టి మహాశక్తిం

డెదనే నల్లునిగాఁ గొను

గదలించిన కామరాజు గతియుండెనుమా !”

క॥ అనుటయుఁ బక్కున సగయ

వ్వసజానన పల్కు “నేమివచ్చెనొ ? యాహా !

మనకామరాజు తాతా

చనిపోయెను ? పాపమోఁడు క్షయగోగినదా ?”

గీ॥ మీకు నల్లుడుగాకుండ మేనుబాసె

గాని, పాపము ! మీకూతు కంఠమందు

బుద్ధి ముడివై చియే చనిపోయేనేని
నింతదుఃఖంబు లేకుండునేమో మీకు !”

గీ॥ అనుటయు శరభరాజు మహాగ్రహమున
మొగముచిక్కించుకొనుచు సమ్మగువ కనియె
“బరమ నిర్భాగ్యురాలవు; నట్టి పశువ
వెందుకుఁ బనికిరానట్టి మందమతివి.

శా॥ నోరెత్త మృదువై నమాటయననీనోటకవిసకారాదు,న
నాదుల్ ప్రేరేదఁ వేను గడ్డిపరకై నక నీకుఁగాకుంటి; నే
క్రూరుండిట్లుకుమారికకవిధవగాఁగోరుక? సిసీ!యింతతో
నోరుకమూయుము ! ప్రేలఁబోకుమిటు ముందుకెవ్వ
యోచింపకే.

క॥ తాతా ? పాపముచనెనని
నాతోఁ బరిహాసమిడివె ? నాయె బిటసగట
నీతై తక్కలు ? చాలును !
లే ! తొలఁగుము ! పొమ్ము ! సిగ్గులేని సిఖండి !

శా॥ కాసున్ గట్టుము బాధలేని కడుయుక్తంబై ననంబంధమం
చాసంజెందితి వ్యర్థమయ్యెనుగదా? యన్నింట మేలై నదిం
కేసంబంధమునాకుఁ గాసఁబడ దిస్సీ ! యెంతనిర్భాగ్యురా
లే నీతమ్మ? వివాహయోగమింక లేదేమో కదాదానికిక ?.

శా॥ పట్టుంబట్టితివీవు నీతకల నిర్భాగ్యుండు మేనల్లునిక
గట్టక; నీవనుకొన్న యట్లెయ్యవునేగాఁబోలు? కాదెన్నఁచుక

బట్టుంబట్టితీనేనుఁగూడఁ బలునంబంధంబే కావింతుఁగా
 'కెట్టుకొ' నీననుకొన్నయల్లుపుమఁగానీయంబమీసమ్ముమీ.
 అనివలికిఁ మూసనుంగొని

ఘనదీక్షాతోచనమ్ము గావింపఁ బలికొ
 గనుఁగొనుచు ముసకమ్మయుఁ

జనకచటనె నిలిచివట్టి సందర్భమునన్ ||

|| కదలికలేక స్థాణువయి గాఢతరంబగు మూసమందునన్
 బొదలి తపోనిమగ్నుహరుఁజోలుచునాశరభాఖ్యుఁడుండఁద
 ద్విదితమునినృతంబునకువిఘ్నముగూర్చెఁదటాలుమంచున
 య్యదనుసవచ్చినట్టియొకయద్భుతమస్మధవిగ్రహంబహా! ||
 || నూనూగుమీసంపు నునుసాంపుగలవానిఁ

దొంగఁగాయు పిగిఁగాయు మొగమువాని

మగమీల సగఁజాలు పికికన్నుఁ గవ వానిఁ

గుదురూని కొనలేని నుదురువాని

కరముంగరాల ముంగురుల రంగులవానిఁ

పొడఁగాసబడరాని నడుమువాని

ప్రాంగారు బంగారు రంగుచాయలవాని

నురనై న కరనై న యురమువాని

తళుకులేనను నెల బ్రాయమొలుకువాని

జెలుకువీలుకాని సొగసూని నరలువాని

గనఁదగినవాని నొకని నాకస్మికముగఁ
 గరవుదీరంగఁగాంచి రిద్వరునుగూడ॥
 సీ॥ పదలలావణ్యాంబు ప్రవహించుకాల్వనాఁ
 బ్రక్క- పాపటతేటు పరిఢవిల్లి
 చలువఁజేసిన ట్వీల్లుషర్టుపై ని గులాబీ
 పట్టునెక్టయి కాంతులుట్టిపడఁగ
 సూర్యై నల్లొక్కొక్కోటు నీటులతోడ
 కాఢింగునునురంగు కయ్యమాడ
 పాలమీగడవన్నె గ్రాలుమేలిసెరాయి
 ముస్తాబును మరింత ముద్దుసేయ
 జోడువాఁడతనికి లేడు లేడటంచు
 జోడు మేజోడుఁగూడఁ బల్కాడుచుండ
 శాపవశమున మాసపురూపపుగన్న
 మారుగతినున్న యాసుకుమారుసగసి ॥
 క॥ సతియును బతియును సత్య
 ద్భుతగతిఁగని యొక్కమాద తుల్లిపడంగా
 సతఁడును వారలచెంతకు
 సతిరయముననచ్చి “కుశలమా సీత”యనన్ ॥
 శా॥ ఆనందమ్మునజానకమ్మయెదురై యానోయి! నాతండ్రి!
 పై నేప్రాణములుంచి యింతవఱకున్ భద్రమ్ముగానున్న

పై నీమూలనుననె నుభయందును శుభప్రారంభమానింకఁదం
డ్రీ! నాగండముబాపినాడవుగదోయీ! నీవుముమ్మాటికిన్॥

॥ మామయగారికిస్పృహకమారు నమస్కృతిజేసి నీకుఁగ
న్యాయునిమ్మటంచు వినయంబుగవేడుకొనంగదోయీ! నీ
వేమటుతెల్లబోయెద?విదేనమయంబిఁకమొక్కుమోయి!నీ
మామకు;గన్నులూరఁగని మామనమందున నంతసింఁదెదన్॥

॥ అనిపలికి తండ్రికిన్ మొక్కుమనుచు గురువు

తొల్లి ప్రహ్లాదు ముందుకుఁ ద్రోసినట్లు
తొల్లెనఁ బతిచెంతకతని నాతోయజుఁగి
తొల్లెసంతనె రానుచంద్రుండుఁగూడ.

॥ సుందరమందహాసపుగుడువతోమొగమందునఁదాండవింపఁగా
ముందునకేగివానిపదముల్ గనియ్యుఁగమొక్కిసంత న
మ్మందుఁడదేమొగొల్పి తనమందనమందలిసొమ్తునిచ్చునచ్చ
చ్చందముచనన్ "రాము"ననఁజాల కనెదనదీపనమ్మన్.

ఉ॥ అంశటితోడఁబోక శరభౌర్జునమపల్కుఁఁగుమార!గై లుఖ
ర్చింతయెనయ్య? యెట్లులభియించినదయ్యది?యెవ్వరిచ్చినా
రింతకునీకు? సంతవ్యయ మేమియొనర్చితి? వావిశేష మొ

క్కింతయొలుంగఁజేయుమననేమియుఁబల్కుకరామచంద్రుఁడున్

గీ॥ తెల్లబోయిన మొగముతో మొల్లఁగఁదన

య న్నరయంగ, నామెయు నతనిహృదయ

- మెటింగి చప్పననాతని కరముఁబట్టి
ప్రక్కకునులాగి యిట్లని పలుకఁదొడఁగె.
- చ॥ “నరినరి! రైలుఖర్చుల ప్రసంగమయిప్పుడుముఖ్యమైన!
వ్వరొనఁగి, రెంతఖర్చునుచుఁ బ్రాణముతీయుచునున్నవారు;
వ్వరిడిన నెట్లువచ్చినను వచ్చును! గానునుబంపరైతి రీ
తరుగనిప్రశ్న లేటికి వృధాశ్రమమీకును వీనికింగదా?”
- గీ॥ సావకాశముగా నాప్రసంగమితని
నడుగవచ్చును పావమెప్పుడు భుజించి
నాడో? యాకలితోడనున్నాడో? నీత
కంటఁ బడనిండు మొదట నన్నింటికన్న॥
- గీ॥ అని వచించుచు రామచంద్రుని గుమార్తె
కడకుఁ గొనిపోయెనప్పుడా పడతిమిన్న;
లోభీయును లేచి తనగదిలోని కరిగి
మంచమునఁజేరి యేమొ యోజించుచుండె.
- గీ॥ ఏమొయననేల? ఆనాడు రామచంద్రుఁ
డెటులవచ్చెనో? రైల్వర్చు లెవరొనఁగిరొ?
భార్యయేమైన వానికిఁ బంపెనేమొ?
యనెడు సంశయమందున మునిఁగెనతఁడు.
- గీ॥ జంషధముద్రాగి పథ్యము నవ్వేడెగొని
చిన్నమాగన్ను వెట్టి వచ్చియునురాని

నిజముగనందు నీతవలెనే కృశియించెడు నీతఁజూడ, బా
ష్పజలధిగట్టె, ధైర్యనగనంతతిచే మనగామచంద్రుఁడున్.
గీ॥ రామచంద్రుఁడు, నీత, పరస్పరావ
లోకనంబునఁబడి యదే లోకమట్లు
లోకము మరచియుండ, నాలోన జాన
కమ్మ యత్యాదరమున నీతమ్మ నరసి॥

చ॥ “చనువుగ బావతో మునుప్రసంగమొనర్చెడుదానవమ్మ! యే
మనియునుబల్లరింపవిపుడయ్యయ్యె! యీతనియాశలింక, లే
వనుకొని నిశ్చయించుకొనియా? మరీకాఁగలభర్తతోడనే
మనెదటంచు సిగ్గుపడియా ? తనయా ! పలుకాడవేటికే?

చ॥ మొదటిదెకారణంబయిన ముద్దులగుమ్మ! యధార్థమేనుదె
ల్పెదవిను! నాదుకంతమునలేశముఁ బ్రాణమునుండుదాక, నీ
ముదుసలి దండ్రీపట్టుదుదముట్టదు; కష్టములెన్నియొనఁబొం
దెద, నొకయింపుకై నవెనుదీయక కార్యమునిర్వహించెదన్

మ॥ సకలోపాయములన్ బ్రయత్నపడి నీనకల్పమిడేర్తు, నీ
కొకలోపంబునుగల్గనీయనుజుమి! యొక్కొంతధైర్యంబుతో
నికనీవ్యాధి తొలంగఁజేసికొని యెట్లెనిఁసుఖంపంగదే?
యకటా! బల్మినిజంపుకొందునటెబిడ్డా! నిన్నునాచేతులన్?.

మ॥ ఇటుతాఁబట్టినయట్టి కుందెటికి మూడేకాళులన్నట్టు లె
ప్పటికింబట్టినపట్టు మానకనినున్ బాధించినన్, దండ్రీచెం

గటనిన్నుంచక నేంటబోట్టుకొని శీఘ్రంబేను బుట్టించికిం
కటితోనేగి, విశేషమంతయునుమీఠాతయ్యతోజెప్పినా.
| చెప్పిననాలకించు, నినుజంతకుబిల్చును, ముద్దులాడు, నీ
ప్పునునుపు, సగ్గునునుగూర్చు, సగేయనిరామచంద్రుడా
నవ్వడెపిల్వబంచును, రహస్యముగానిక సీదుతండ్రికే
జెప్పకయేవివాహమునుజేయును, జూతముమీఁదినంగతుల్ !.

|| అని, మేనల్లునిగాంచి, యోగుసుకుమారా! నీనిమిత్తంబుగా
నియింకేమియొచప్పజోపునరికే, కొనా! యొక్కమార్ట్లు ర

మ్మని, తన్నుంబతిపిల్చినట్లుగుటచే, నాసాధ్వితాతేచిపో
నుసందుండక, మేనయల్లుడెవిలో నేమేమొవల్కాడుచు.

| పిదపనందొంటిగానున్న ప్రియులొసర్చు

కొనినసంభాషణక్రమమ్మును, బరస్ప

రానురాగక్రమమును ముందరయవచ్చు

దొలుత జానకమ్మనుగూర్చి తెలియవలయు.

|| పిలుపువినినంతనే యామె యులికిబడుచు

భర్తగదిలోనికేగి నిల్వబడెనెదుట !

నులకమంచంబుపై నెల్లకిలబరుండి,

యేమొ తలపోయుచుండె లోభీశ్వరుండు.

|| కొన్నినిముసమ్ములగు వరకును నొకింత

ప్రక్కకుఁ దిరిగిచూడక యొక్కమారు

పెద్దనిట్టూర్పువిడిచి, లోభిప్రభుండు

జానకమ్మనుజూచి, తక్షణమలేచి.

గీ॥ ఔనె ! నిన్నొక్కసంగతి యడుగవలసె;

నున్నదున్నట్టులే చెప్పకున్న యెడల,

వీపుచేల్చెద నెముకలు విరుగఁదన్ని

కొంపలోనుండి నినుసాగ నంపువాఁడ.

ఉ॥ మాయగదోచుచున్నది సుమారుగటి క్కెటుఞ్ఞార్జి రెండురూ

పాయిలనాల్గణాలుగద? పై నగుఖర్చుల కెల్లనొక్కరూ

పాయియునై నలేకెటులవచ్చును? మొత్తముగాఁగమూడురూ

పాయిలనాల్గణాలెవరు పంపిరొవానికి నీవె చెప్పుమా ! ॥

ళా॥ నీవేషాలును నీదుసంగతులు గన్నెట్టరహస్యంబుగా

నీవేమైనను బంపియుందువని సందేహింపఁగావచ్చు; నా

కావృత్తాంతముచెప్పి, చేసినది తప్పించొప్పుకొమ్మింక, నీ

కీవేళ విధియేవ్రాసెనొకదే? యిస్సీ! మహాపాతకీ ! ॥

క॥ నానమ్మివేసినావా?

నానుసంగల కాసునమ్మినావా ! యేదీ !

నేనొక్కమారు చూచెద

నీనానును దీసియిమ్ము ! నిజముగ్రహింతు.

క॥ నీకృత్రిమ మేదై నను

గాకుండిన యెడలఁ జల్లిగవ్వయునై న

లేకున్న వాడునచ్చుట

యేకరణిని నలభవించునే గయ్యాళీ! ॥

మ॥ అనియమ్మంచము డిగ్గిక్లుదుట నుగ్రాకారుడై నిల్చి సం
తనెయొక్కించుక నెస్క కుంజరీగి కాంతారత్న మప్పట్టునన్
నన కేమార్గముఁగానగాక పతిచెంతం దప్పనంగీకరిం
చిన-హోదన్ను యమించునేమొయనిలోఁజింతించిభీతాత్మయై॥

గీ- కాసుగల్గనినానును గళమునుండి

నెలువలికిఁదీసి, పతికిఁజూపించి, గద్ద

దస్వరంబున నపుడు కాంతాలలామ

గడగడవడంకుచున్ బల్కఁగడఁగెనిట్లు.

మ॥ ఇదిగోచెప్పెద వాస్తవమ్ము, విని, నన్నేలీల దండింతురో
యదికానిండు ! తెగించిసిద్ధపడినా, నన్నింటనిర్భాగ్యనే
కద? యాకాసునునన్నపూర్ణకడఁ దాకట్టుంచి,యానాటనే
నదిరూపాయిలు . రామచంద్రునకునేఁబంపించిరప్పించితిన్ ॥

గీ॥ అనుచుఁగన్నీరు గార్చుచు నన్నుమిన్న

చేతులనుమోడ్చి కనుమూసి శిరమువంచి

షకాసమునుదాల్చియుండ నమ్మానవాధ

మాధముఁడు జాలి యొక్కెంతయైనలేక ॥

శా॥ గొడ్డుంగోసెడువానికన్నను గడుంగూరొత్తుడై నాడుచే
దుడ్డుంగై కొని దయ్యమూనినటుగంతుల్ వేయుచున్ లేశమే
యడ్డులేకయె చచ్చునోబ్రతుకునోయన్ శంకయున్ లేక తా
గొడ్డుబాదిస యట్లు బాదెనహహా ! కోపించినాధీష్ఠునిన్ ॥

పండుగ కట్నము

పురుషునకునై న స్త్రీకై నఁ దగుముగాఁగఁ

గట్టదినములనన్ని యుఁ గట్టములును

శుభదిమ్ములనన్నియు శుభములెయగు;

సృష్టి నై చిత్రమియ్యది స్పష్టపరుచు ॥

గీ॥ తనదుగ్రహచారమున నింతదనుకఁబడయ

రానియిడుములఁబడి సొందరానివ్యాధి

నడఁగి కృశియించెనీతమ్మ; యాదినమ్ము

లరిగె శుభదినములు మొదలయ్యెనిపుడు ॥

గీ॥ మంచునంగప్పఁబడి ముకుళించి యుదయ

భానుకిరణ ప్రసారమ్మువలన మిగులఁ

భాసిలినపద్మము విధానవాసిగాంచె

గతమనోవ్యాధియై నీతక్రమముగాఁగ ॥

గీ॥ పతికతనఁదన యెడలెల్ల జతుక లేవఁ

జాలనని మంచమెక్కెను జానకమ్మ;

రామచంద్రుండు నీతసంరక్షణమును

వంట శరభరాజును జేయవలసినచ్చె॥

నీ॥ మంచిమాటల నాదరించుచున్ దన్నులా

లించుచున్ మందుఁద్రావించునపుడు

నామీదనొట్టంచు నానంతు కడియొక్క

టంచుఁ బధ్యంబు తిన్నించునపుడు

మనమేమి మోటలాడుకొనిన నియ్యదేవేళ

యంచుఁ దానిద్ర తప్పించునపుడు

ననుఁజూచి లేవవెంతటి గౌరవమటంచు

నడిపించుటకు యత్నపడెడునపుడు

తనపయిందన ప్రియునకుఁదనరునట్టి

ప్రేమగుర్తించి తానును ప్రేమనించి

తెలిసి తెలియని వలపులఁదఱుకు లొలుకు

సీతయానంద మేమంచుఁ జెప్పవచ్చు! ||

|| తలనొప్పియనిసీత పలుకంగఁ గపురంపు

గందంపుఁ బూతమొగానఁబూయు

అరుచిపోవదునోటికిన ద్రాక్షఫలములు

మాటిమాటికిఁబెచ్చి నోటనునుచు

కలవికారంబెట్టు తొలఁగునోయని సంతఁ

దమలపాకులుచుట్టి నమలఁజేయు

మంచిగాలియె రోగికించుమించుగ నొష

ధంబంచు నించుకత్తరువొసంగు

జ్వరము వచ్చినట్లున్నది మరలననినఁ

బాణితలమును బ్రియురాలి మేనఁజేర్చు

భావిశుభసూచకంబులు బయలుపడగ

సీతసంరక్షణ మతండు సేయుచుండు॥

ఆ॥ వె॥ ఎట్టిబాధలేక యేమూలగునులేక

ప్రియునికతనసీత ప్రియముసెందు

“జరుగుచున్న యెడల జ్వరమంత సౌఖ్యంబు

లే”దటన్నమాట వాదుగాదు ॥

ఉ॥ తీయనిద్రాక్షపంక్లు కొనితెమ్మనిసప్పుడుగాని, యాషధం
భీయఁగవేళయంచు వచియించినయప్పుడుగాని, లేకయిం
కేయదియైనఁ దానడుగనెంచిన యప్పుడుగాని, రామచం
ద్రా!యనియైన, బావయనియైనను బిల్వదుసీత నేర్పునన్॥

ఉ॥ ఒక్కొక్కవేళనెందులకొ యూరకపక్కున నవ్వుచుందు, రిం
కొక్కొక్కవేళదుఃఖమున నొక్కటనశ్రులుగార్చుచుండు, పై
నొక్కొక్కవేళగోప్యముగ నూరకయేమియొచ్చెప్పుకొండు; పెం
పెక్కనిలేవయస్సుగల యీప్రియులిర్వరనేక భంగులన్.

ఉ॥ “కన్నులనీరుపెట్టకుముకా గలకార్యముఁగూర్చి, యీశ్వరుం
డన్నివిధంబులన్ సదయుడై మనపక్షమెయున్నవాఁడు, మీ
నాన్నయునమ్మయున్ తమమనంబుల నెంతటి పేదవానిగా
నన్ననుకొంద్రొ నేనులలనా ! వినుమంతటిపేదఁగానుజూ.”

మ॥ తనప్రాణంబును బంపునట్లు బడిజీతంబెంతొ కష్టంబుతో
బనుచున్ నీజనకుండుసాకు; నికనాపై ఖర్చులో నాదుభో

- జనమో! బట్టలొ! యెట్లుకాలమునుబుచ్చంగల్గుచున్నానొ, నీ
 జనగుఁడుకొమరినీపు; నీజననియుకొశంకింతు రేయెన్నఁడేకా.
 మ॥ అతికష్టంబున నింతకాలమును విద్యాభ్యాసముం జేసితికొ
 గతియిం చెన్నినుమాదినంబులు; నుమాకాంతుండునాయందుదా
 సతికారుణ్యముఁజూపినేటికొక యేడయ్యెంజుమీ! యస్మదు
 న్నతవిద్యాభ్యాసప్రయత్న ఫలమొందంగల్గుచున్నానిటుల్.
- ఉ॥ వారిజనేత్ర! నాకునహపాతియనంగలఁ డొక్కఁడాజమీం
 దారుకుమారరత్నము కతమ్ముననిత్యము నేనునున్జమీం
 దారుకుమారునట్టులె ముదమ్మువహింతును, వానిమైత్రిబం
 గారపుఁ గొండచందమునఁగల్గెను నాకునిజమ్ముఁజెల్పితికొ.
- మ॥ వినుము! విశాఖపట్టణపు వీధుల జోడుగురాల బగ్గిపై
 ననుదనప్రక్కఁజేర్చుకొని నాప్రియమిత్రుఁడు పోవువేళ, నే
 మునుపడినట్టి కష్టములు ముద్దకులేకయె పస్తులుండుటల్
 కననునజ్ఞునిరాఁగఁ విధిమాయయహా!” యనుకొందునంగనా.
- ఉ॥ కన్నియ! వానిమైత్రియెటుకల్గెనొతెల్పెదఁజూడు; వానికిన్
 తున్నిసుప్రాణమా; నిరుడు తున్నిసుమేచసు నందుటిములె
 న్నెన్నియొవచ్చె; నన్నిటిని నేనెజయించి, మదీయకందుకా
 భ్యున్నత కేళికాపటిమనొందితిఁ దత్కలధౌతపాత్రముకొ.
- మ॥ అదియేకా రణమాదిసమ్మ మొదలత్యంతమ్మున్నే హమ్ముగూ
 ర్చి, దయంజూపి, మదీయదీనదశకుంజంతించి, యేలోపముం

డను నీకీపయినంచు దే ర్యమునుబొందంజేసి, నాకెన్నియో
సదుపాయమ్ములనేయుచుండెనతఁడోచంద్రాననా! వింటివే?

గీ॥ తాను మెట్రిక్యులేషనుతోనె చదువు

విడుచునట? యింకననుఁ గట్టపడి పరీక్ష

ప్యాసుగమ్మనుచుండె; నా పరుసచూడ

నాతఁడుద్యోగమిప్పించు సంచునెంతు.

గీ॥ అయినఁ బట్టపరీక్ష ప్యాసయినవరకు

మానవలెననిలేదు నామానసమున

నింతకును నెంతప్రాప్తమో యెవ్వఁడెఱుఁగు”

ననుచు భాషించు నీతతో నప్పడవును.

గీ॥ వేడుకలు పరిహాసముల్ వింతలు గున

గునలు కథలును నవ్వులు నెసఁగమెసఁగ

నాయవస్థ బాల్యకీడయట్లె వార

లిరువురు గడుపుచుండిరిదే విధాన.

సీ॥ మందొంటఁబట్టెను మాంద్యంబు తగ్గెను

సన్నంబుపైఁ గొంతయాశకలిగె

తలనొప్పియునుబోయెఁ దరిగెనాయాసమ్ము

జ్వరములేమిని నీరసమ్మడంగె

లేచి కూర్చుండఁగల్గెను నించుకించుక

యడుగులు తడబడ నడువఁదొడగె

అవయవంబులయందు జనసత్వములుగూడె

స్వేచ్ఛగాఁదిరుగాడు చేవదనరె

చిన్నపనులను మెల్లఁగాఁ జేయుచుండె

నాటపాటలు చదువులు నన్నియును య

ధావిధి జరుపఁబూనె సీతాలతాంగి

తల్లిదండ్రులుఁ బ్రీయుఁడును నుల్లసిల్ల.

|| అల్లనఁ జిక్కువిప్పి తలయంటి జలమ్ములునోసి, సీతకున్
దెల్లనిబట్టలిచ్చి నునుతేటొనఁగూర్చుచు జానకమ్మ తా
నల్లనియచ్చుబెల్లమున నాలుగుపుంజిల పొంగుబూరెలన్
వల్లభునాజ్ఞగైకొని యుపారముపెట్టెను నమ్మవారికిన్.

|| రంగారంగ మొగానఁబూర్వపుఁగళల్ రాణింప, నాబాలశు
ష్టాంగంబుల్ మరలన్ యధావిధిమనోజ్ఞాకారముంబూన, నెం
దుంగోరంత కొరంతలేక వెలిగెన్ దొల్లింటి సింగారపుం
బంగారపు నిగారపుం జిగితనూవల్లిన్ విరాజిల్లఁగన్.

. కష్టంబులెల్ల సీతా

కష్టములటు సీతకెంతొ కష్టశరములై

కష్టమ్ముపెట్టె; నిపుడా

కష్టమ్ములు విచ్చె; మంచికాలమువచ్చెన్.

|| కాలిం బను కూలంబయి

కాలియుఁ దనతండి) పట్టుకదలించెడు న

క్కాలంబు మాత్రమింకను

రాలేదీగడియవటకు రాజాననకున్.

క॥ పూర్వంపు బుద్ధిమానక

పూర్వంపు దనపట్టుదలను బోవిడువకయే

పూర్వంపు రీతినె మొదలిడె

బూర్వంపు యత్నముల కయ్యపూర్వండుమరలన్.

ఉ॥ బంధులకుత్తరాలనిపె బాలికకెచ్చటనై నమంచి సం

బంధము గల్గెనేని జతపర్చుడటంచును; మేనయల్లుసం

బంధపుటాశలేకమునుబాయక, మానకజానకమ్మతా

నుందగుసాధనంబునుగనుంగొనయత్న మొనర్చునెప్పుడున్

గీ॥ పండుగకు నేమయిన నీయవలసివచ్చు

ననుచు రామచంద్రుని సాగనంపనెంచి

,,చదువుపోవును మరల వచ్చెదవుగానఁ

జను" మనుచుఁబల్కె మెల్లంగా శరభరాజు॥

గీ! నీతతోడఁబ్రసంగంబు నేయుచున్న

యత్తకడకేగి మామపొమ్మనినవార్త

దీనవదనుడై యాతండు తెలిపెనపుడు

తల్లియునుగూతురునుగూడఁదల్లడిల్ల॥

ఉ॥ పండుగకట్నుమీవలసి వచ్చునటంచునునెంచి, 'నిన్ను నిఁ

దుండఁగనీకపోమ్మనుచునుండిరి మామయగారు? కానిగో

వుండు! భయంబుతోదేటులనో సవరించెదనేనె; యింతకున్
బండుగకట్నుమిచ్చు భగవంతుఁడ నీకు విచారమేటికిన్ ॥

గీ॥ అనిపలికి జూసకమ్మ మేనల్లుతోడ
సీతతోడనట్టులె చాలసేపువరకు
భావిసంగతులనుగూర్చి పలువిధములఁ
దలఁచుచుండంగ నాటి మధ్యాహ్నమందు॥

క॥ అరగం్తు యెచటికొ చని
పరుగుననుదెంచి తొట్టుపడుచును నింటం
జొరఁబడి చావడి తలుపులు
శరభాఖ్యుఁడు మూసె నేమిజరిగెనొ తనకున్ ॥

గీ! తలుపులనుమూసి నిట్టూర్పు లొలుకుచుండ
భార్యకడకేగుదెంచి యా బ్రాహ్మణుండు
పలికెసీలీల గద్గదస్వరముతోడ
రామచంద్రుఁడు నీత విధమముజెంద ॥

శా॥ నేనెంతైన నదృష్టవంతుఁడఁగదా ! నిక్కంబుగానేను నా
ప్రాణాల్లిట్లరచేతనుంచుకొనుచున్ బర్వెత్తుచున్ వచ్చితిన్
నేనీనాడిలుబాసినట్టిక్షణమింతీ! యెట్టిదోకాని యో
హా!నాపై బడనున్న గండమదియెట్లోతప్పిపోయెంజుమీ!॥

మ॥ మనయమ్మాయికియు క్షమైనయొకసంబంధంబుచేకూరెనం
చును మాటాడఁగమీరురావలయునంచున్ బేరినుబ్బన్నని

పండుగ

న్న నెనాకుంగబురంపె నావిషయమున్నాటాడనూహించి యా

పనిపై బోవుచునుండ మార్గమున నాప్రార్థకర్మంబునన్॥

ఉ॥ ఏమనియందు నూర్గురకునెక్కుఁజుశిష్యులతోడ శంకర

స్వాములవారు నాకెదురువచ్చుచుఁ గన్పడినారు తోడనే

స్వామికిభిక్షయియవలెఁ జచ్చితిరా భగవంతుఁడా యటం

చీమెయి నానికంటఁబడకే పరుగెత్తుచు వచ్చితిజుంమీ! ॥

ఉ॥ కంటనొకింతయుంబడక గ్రక్కునవచ్చితిఁగాని లేనిచో

వెంటనె భిక్షకై కొటికివేయఁడెప్రాణములై దుఁగూడ నా

కంటికి భూతమట్లతఁడు కన్పడుచుండెను నింకమీఁద నే

నింటనెయుందు లేడనుమి యెవ్వరుతల్పులుగు ద్దిపిల్చినన్॥

క॥ వీడిల్లుకాల ! "ఎంతకుఁ

బోడట ! తనపాదకట్నమును జెల్లింపన్

బీడించుక తింటాడట !

లేడనుమీ ! శరభరాజు లేడనుమింటన్॥

గీ॥ నూరుగురితోడఁగొంపలునూర్చునంట

వేలువందలుపాదకట్నాలునంట!

బీదసాదులుననుమాటలేదెయంట!

భిక్షయిడకున్న సాంక్షలు పెట్టినంట ! ॥

ఉ॥ కొట్టితినంచునాపయినిగోపముమానుము! మాసకున్నచోఁ

గొట్టుమునీవుఁగూడనను గోపముఁజెందను; నంతెకాని, నా

గుట్టను బైటఁ బెట్టకుము కొంపకనర్థమువచ్చు నిన్నికన్
గొట్టనుగొట్టనెన్నఁచును గోపముజెందను దిట్టనింతయున్॥

క॥ తలుపులుదీయకుమీ !గడి

యలుకడు బాగ్రస్తనుమ్మి ?యనియాతురతఁ

బలుకుచు నాతఁడు గదిలో

పలికింజని మంచమందుఁబండుకొనంగ॥

క॥ కలకలమనికీలకీలమని

పలుతెఱఁగుల శరభరాజు పలికినపలుకుల్

తలపోయుచుఁ గడుపులు చె

క్కలుగా నాముపురు సవ్వఁగడగిరిమిగుల॥

గీ॥ నామొదలుగ మరీమూడునాళ్ళవరకు

శరభరాజుగ్రహించున॥ వెరపుచేత

వీధితలుపులు తెరువక విసుగుకొనుచుఁ

గాలమును వారుముప్పురుఁగడపిరంత॥

గీ॥ శరభరాజును నల్లెమంచానఁజేరి

కాలమునుభీతచిత్తుఁడై గడపుచుండె;

అతఁడు తనభోజనము నేళ్లందుఁదప్ప

గదివిడిచిపైకిరాఁడొక్కగడియయైన॥

ఉ॥ ఏమయిన॥ రవంతధ్వనియెచ్చటనైనను నాలకించుచు॥

జీమచిటుక్కు - మన్నదనఁజెంతకు భిక్షునుగోర నచ్చునా

స్వాములవారిశిష్యులని చస్పనద్రుల్చివడంగజొచ్చెదా;
నీమెయి మూడునాళ్ళదుగ నింతటనాలవనాటిప్రొద్దునన్

గీ॥ శరభరాజు గుమ్మముకడఁజతికిలఁబడి
వ్రేళ్ళనేమేము లెక్కలు వేసికొనుచు
నొంటిరిగనుండఁగాఁబెరటింటినుండి
గుండెలను రెండుచేతులఁగొట్టుకొనుచు॥

మ॥ కనులందశ్రులుగార, గద్గదికతోఁగంతస్వరంబొప్ప, నా
వనజాతేక్షణ జానకమ్మయటకుం బర్వెత్తుచున్ వచ్చి, యి
ట్లను"నయ్యా! మనకొంపమునైనికనేమందున్ గులంబందునన్
మనకయ్యెన్ వెలి, నీళ్ళుపుట్టివికసామాస్యంబుగానెచ్చటన్
శా॥ ఏమే? యేమది? యేమియయ్యెఁ ద్వరగా నేమో యెఱిం

గింపు మం

చామాటల్ వినిలుబ్ధుఁడాతురతతోనామెన్ సమీపింపఁగా
,,ఏమేమంచునుమీరునన్నడుగరాదేమయ్యెనోయయ్యె;నిం
కేమైనన్ మనసీత గొంతుకను మీరేకోసినారెంతకున్॥

శా॥ ,,అయ్యయ్యా! మనసీతగొంతుకను నేనాకోసినానిప్పుడే
మయ్యెన్ జెప్పకయేడుపెందులకెజ్జెన్నా"యంచుఁజీకాకుతో
నయ్యబ్బాక్షికనంగనామెయను,,మీయత్నంబుసిద్ధించెఁగా
సయ్యున్ ఖర్చికఁగాదు; సీతకువివాహంబెట్లుతొనీపయిన్॥

ఉ॥ సందియమేల? చిన్నది రజస్వలయైనది; దానిజాతకం
బందు వివాహయోగము రవంతయులేదు; సరేకదా కులం

బందుససాటి బంధువులయందున నీ తలవంపు మీకు నా
కుం దుదక్కిలు వచ్చె; మనకుంగతియేమిఁకనేమిసేయుదున్॥

|| చిన్నది యీడుదొప్ప నిఁకఁ జేయకతప్పదు పెండ్లిమంచునే
నెన్నివిధాలఁ జెప్పకొని యేడ్చితిఁ; జెట్టునుబుస్సుమంచునే
నన్నది లేశమున్ దలవగ్గి గికదా? యిపుడేమిదారి? యే
మున్నదిసాధనంబు? గతులున్న వెమీకునునాకునక్కటా!॥

|| పెద్దలు మీకునాకు వెలిపెట్టిననోర్చెదరో? కుమార్తెతాఁ
బెద్దదియైనమాట వెలిపెట్టక యల్లుని జేరఁదీసి యి
య్యిద్దరికిఁ రహస్యముగ నెచ్చటనేఁ ముడినై తురో?అయో
ముద్దులబిడ్డ నేనడిసముద్రములోఁ బడనై తురోకదా?॥

|| అమ్మలక్కల బుగ్గపోట్లందఁజాలఁ
బుట్టినింటికి నాకర్మమునను బోదు
కటకటా! సీతతోడనే గంగలోన
నురికెదగొ మీరలట్టులేయురుకుఁడింక ॥

మ॥ అనికన్నీగొలుకంగ రివ్వమనియయ్యబ్రాహ్మి వంటింటినై
పునకుం బోవుచునుండఁలుబ్బుఁడుకరంబుల్ సాచి యానే!
[యొసే!

మనకర్మంబిది యిట్టులున్నయది; యేమాగ్గంబుచేనై ననిం
దనుదప్పించుకొనంగఁజూడవలెఁగర్త వ్యంబెఱింగింపుమా!

ఉ॥ గ్రామమువారిపై బడి, బకాసురుకై వడిఁ జంపుచుండెనా
స్వాములవారు; కల్లదవఁజాలను గావున రాత్రివేళ నే
డేమయినన్ రహస్యముగ నేగెద నుబ్బనతోడనంతయున్
సామముగాఁబ్రసంగమునునల్పదఁగార్యమునిశ్చయించెదన్ ॥

చ॥ నినుబ్రతిమాలుకొందునిఁకనీవొకయింతయునీరహస్యమున్
మనయిలుదాటనీకుము ప్రమాదవశం బెవరేమిసేతు రం
గన! వినుమాడుబిడ్డలను గల్గినవారిటువంటి కష్టముల్
గనెదరుచాటుచాటుననె కన్నెలకున్ ముడివై తురేకదాః ॥

గీ॥ నమ్ముమిదిమూడునాలుగు నాళ్లలోనె
యేదయిననొక్క సంబంధమేనుగూర్చి
యేకరాత్రివివాహ మెందేనొనర్తు
లలన! రెండవకంటికిఁ దెలియకుండ ॥

గీ॥ అనుటయును జానకమ్మ మీరాడినంత
వఱకు సత్యంబెకాని నాప్రశ్నవినుఁడు!
ఏకరణిదాచఁగలవారొ యీరహస్య
మెవ్వరెఱుఁగనియట్లు మీరింకమీఁద॥

మ॥ తనకున్ సీతనొసంగలేదనుచుఁజిత్తంబందుఁగోపంబుపెం
పునమేనల్లుఁడురామచంద్రుఁడిఁక రేపోనేడో తానేగి, య
ల్లననాస్వాములవారిఁగాంచి, యిది తెల్లంబొనటుల్ చెప్పి, యా
క్షునుబెట్టింపఁడేదానిఁదీర్చుకొనరొక్కంబెంతొఖర్చుఁగదా

6|| స్వాములవారిభిక్షకు నెంతలేదన్న

నుండఁగావలెఁగదా రెండునూర్లు !

పాదకట్నంబంచుఁ బట్టిసీడింపంగ

సర్పింపవలెఁగదా యైదునూర్లు !

మనసీతచేవెలి మరలించుకొనుటకు,

నీయఁగావలెఁగదా యేడునూర్లు !

ఆమీఁదపై ఖర్చులందందులంచాలఁ

బోయఁగావలెఁగదా మూడునూర్లు !

మరియు స్వాములవారి సమక్షమందె

పెండ్లి సేయుటయే సంభవించెనేని

వందలేకావు, వేలును పదలిపోవు;

పై నిమిచిత్తమును సీతభాగ్యమింక॥

గీ|| తప్పదిదిమీకు సీతనాతనికొసంగ

కున్నఁ; గావునరవ్వలేకుండఁ జల్ల

చల్లగాఁబిల్ల నామేనయల్లుఁగూర్చి

పెండ్లి యయ్యె నటంచనిపించుకొనుఁడు? ॥

గీ|| పలుపలుకులేల? కడసారిపలుకువినుఁడు!

వీధిఁబడి వేనవేల్ ఖర్చుపెట్టువారో?

సీతనారామచంద్రుని జేర్చువారో?

యేదిసమ్మతమో నిశ్చయించుకొనుఁడు ! ॥

గీ॥ అనఁగవిని నిష్పదొక్కినయట్టి కోతి
గతిని, నున్నాదమెత్తినకరణి, దయ్య
మూనినవిధాన లేశమున్ మేనిపై ని
జ్ఞానమదిలేక యూరకే గంతులిడుచు ॥

శా॥ ,,వేలే? వేలకువేలటే? నిజముగావెచ్చించి జీవించుటె
ట్లే? లేదేయిఁకనేయు సాయమును? వేలే? వేలే? వేలే యటం
చాలీలఁ మదిమాలిపల్కుచును లోభాగ్రేసరుండంతదా
నేలఁ వ్రాలెనుమూర్ఛ చెందినగతిఁ నిట్టూర్పులంబుచ్చుచుఁ
డ॥ అంతటజానకమ్మ భయబందిపతిఁ బిగియారఁబట్ట, నా
వితలఁబొంచియుండి కనిపెట్టుచుండిన రామచంద్రుఁడున్
జెంతకువచ్చె; నిర్వురును శీతలమైనజలమ్ము మోమునం
దెంతయుఁ జల్లుఁ గొంతతడవేగినయంతనె లుబ్ధుఁడల్లనఁ ।
చ॥ కనులనువిచ్చి, కట్టదుటఁగన్పడుచుండిన రామచంద్రునిన్
గనుఁగొని,దుఃఖబాష్పములు గార్చుచులేచి, తటాలుమం
[చునా

తనిబిగియారఁగొఁగిటనుదాల్చి, మొగానమొగమ్ముచేర్చిన్
మృనమునఁ దెచ్చుకొన్నయభిమానముతోబ్రతిమాలునీగతిఁ॥
సీ॥ నాతండ్రి ! రావోయి ! నాయన్నరావోయి !

నాకొంపదీయుట న్యాయమోయి !
నామాటవినుమోయి! నీమామనుగదోయి !

నాయందుదుర్బుధి పాయమోయి!

గుట్టలుచేరిచి నాశుట్టుముంపకుమోయి!

కోరి గడ్డముబట్టుకొందునోయి

నీకుజిక్కితి నోయి! నీయిష్టమేనోయి

బ్రతికించి నన్నుఁ గాపాడుమోయి

నాదాబ్రతు కెల్ల నీయధీనమెకదోయి

నేనునీవాఁడనెకదోయి నిశ్చయముగ

ముద్దుసీతమ్మ వరహాలమూటనింక

నందుకొనుమోయి! యర్పించుకొందునోయి! ||

ఉ|| మారువచింపుమోయి ! యనుమానముఁజెందకుమోయి !

కన్యనిం

కేరికొసంగనోయి ! పరమేశ్వరు నానవచింతునోయి ! నీ

కోరిననా డెగుండ్లియొసఁగూర్చెద నీపయిఁదప్పదోయి ! నే

గోరినయల్లునకథనముఁగోల్పడనీయకుమోయి!యల్లుఁడా||

చ|| అనిపలుమారువేడుకొనుయల్లునకుంబ్రియముకాఁకుటించిభా

ర్యనుగని , నీదువంతమెనుమాకొనసాగెనునెట్ట కేలకుకా

మనముననీవుఁగూడననుమానముమానుము ! పెండ్లియత్నమీ

దిసముననుండిచేయుము! గతించిన దానిఁదలంప నేటికిన్ ?

మ|| మనసీతమ్మకు నీళ్ళుపోయువరకుకా మర్యాదగాపాడి గు

ట్టునుభద్రమ్ముగనుంచు మెవ్వరికి నేడుకా నేపునెల్లుండియుకా

మనతల్పుల్ మరితీయఁబోకు మెట్టులై నకామూడునాళ్ళుంగతిం

చినచోనాపయిలగ్ననిశ్చయమునేజేయించెదకా పెండ్లికై !

గీ॥ మగువ! యెల్లుండిబోగిపండుగయె యెసఁ
గనుమపండుగనాటి పొద్దుననె కాని
యింటిలోనికిరాదుకదేకుమాతే ?

కనుక! మనకదేపండుగదినము సుమ్ము

గీ॥ అనుశరభరాజుపల్కుల నాలకించి

యిన్నినాళ్ల కభీష్టమిడేరెననుచు

నిర్భరానందభరితులై నెగడిరంత

జానకమ్మయు నారామచంద్రుఁ డపుడు ॥

చ॥ చదువరులెంచవచ్చును రజస్వలయైనదొసీత లేక తా

వదలకజానకమ్మ తనవట్టినవట్టును నీర్పనెంచి యి

య్యదియొకయుక్తిపన్నినదొయంచునుమాకునునట్టినందియం

బెదజనియించె నింత కేవరేమి గ్రహింతురు స్త్రీల

మాయలన్ ॥

మ॥ అరిగెన్ మూడుదినాలు; నాలుగవనాడభ్యంగసన్నానమున్

నెరపెన్ సీతకుజానకమ్మ; మరియున్మేస్లునిన్ నూతనాం

బరునింజేయఁ బడేపడేతనపతిన్ బార్ధింపఁ బార్ధింపనా

శరభాఖ్యుండుచికాకుతోఁగడుమనస్తాపంబుతోఁగిస్కతో ॥

ఆ॥ వె॥ సీత బాలసారెచేసినప్పడు తన

యత్తవారొసంగినట్టి చాపు

పురుగు కోఱు మిగులఁ జరుగులుపడఁ బెట్ట

తీసి తీయలేక తీసి యెసఁగ ॥

ఉ॥ “పండుగపూట నీతనొకబట్టయు, నొక్కనగై న లేకియిల్
మొండిగనుంతురా? యిదియునుచ్చటయా?” యని జాన
కమ్మ, యా

మొండినిబట్టి పక్కువిధమున బలవంతము పెట్టినంత నా
తం డెరువిచ్చె మేటిజలతారుననిండినచీరయున్ నగల్॥

సీ॥ తాకట్టుగాఁ బెట్టితప్పించుకొనలేక

విడిచిన కాసులపేర్ల జతలు

కొడువఁ బెట్టిధనంబుఁగొని గతించినయంతఁ

దనవశంబై నముత్యాలపేర్లు

తగవురానెఱుఁగ నీనగలేమొనీవేమొ

యనిమిగిల్చిన చంద్రహారములును

ధనములేమిని నమ్ముకొనఁ జొకగాఁగొన్న

నానులుఁగంబెల్లొడ్డాణములును

నాగరా లుంగరాలాదిగాఁ గలట్టి

పలువిధంబుల భూషణంబులును నాడు

పెట్టెతీసి యమ్మాయికిఁ బెట్టుమనుచు

భద్రమునుమా యటంచును భార్యకొనఁగె॥

గీ॥ భూమిలోఁ బొతిపెట్టిన భూషణములు

పెట్టెలన్ భద్రవరచిన పట్టుబట్ట

లాదినంబునఁ బెకలించె నతఁడు మిగుల

జానకమ్మయు నీత యాశ్చర్యమొంద॥

పండుగ

సీ॥ సీమంతమును దీర్చి చేమంతులనుగూర్చి
జాళువా బంగారుజడ సమర్పి
చెంగల్వలకు శృంగ భంగముగావించు
కందోయిఁ గాటుక పొందుపరచి
కలకలలాడు చక్కనిముద్దుమొగమునన్
గళ్యాణతీలక మందముగ దిద్ది
కంటెయున్ గాసులుంగరములుఁ గంకణాల్
నానాదిగాఁగలనగలఁదొడఁగి

నాటిపండుగదినము సందడినినెల్ల
సీతకై గుత్తగాఁ గొన్నరీతిఁదనదు
కూతునెడముద్దుముచ్చటల్ కొఱతలేక
చక్కఁగాఁదీర్చుకొనఁ జూచ్చె జానకమ్మ ॥

ఉ॥ కోరికలూరునట్లు తనకూతునలంకృతఁజేసి, మేటిజ
ల్తారుబుటాలడాలుకడుఁగ్రాలఁగ, తేతగులాబిరంగులన్
గేరెడుచీరయున్, బసుపునిగ్గుల నుగ్గులులేని మేల్జరీ
గీరలపట్టురై కఁదొడగించెను దల్లికుతూహలంబునన్ ॥

గీ॥ అట్లలంకృతమైన సీతమ్మనాడు
పోతపోసినబంగారు బొమ్మవోలె
మరునిగజ్జెలగుట్టమ్మకరణిఁజూడ
వేయికన్నులుఁ జాలనివిధము తోచె ॥

శా॥ ఆసింగారమునామొయారమును నాయందమ్మచందమ్మనా
హాసోద్యమముఖనై గనిగ్యమునుగన్నారంగ వీక్షించి, హా!
యీసౌందర్యము నాకుమారికకు నేడట్లబ్బెనోయంచు నా
డాసీతంగనిక న్నతల్లియెకరంబౌశ్చర్య మొందెన్ మదిన్॥

గీ॥ పెరటిలోన్నానమొసరించి తిరిగివచ్చు
రామచంద్రునిదృష్టులారాజ నదస
యందునడతాఁబునం బడినంత సతఁడు
నిలువునన్ నీరగుచు నట్లెనిలచి పోయె ॥

శా॥ ఆలోచించుచు వ్రేళ్ళుతెక్కించుచు నాడాకస్మికావస్థ న
బృలారత్నవినుత్తు భాస్వదురులావణ్య ప్రభారాశిఁదా
నాలోకింపఁగఁగన్నుదోయిమిరుమిట్ల మేనుమానై తుదిన్
బాలారత్నముసీతయాయనిమదిన్ భ్రాంతింగొనెందండ్రున్॥

శా॥ చాలంగాలమునుండియాకృపణునై శ్వర్యంబుభూగర్భమం
దాలీలన్ బడియుండి నేడిటుమనోహరముంబూని య
బృలారత్నముగాఁగ నచ్చెనోయనన్ భాసిల్లెనాసీత; బొం
బోలం జూడఁగ నీత నిశ్చయముగాభూజాతయానేకదా ?

శా॥ సింగారించుట పూర్తియౌటయునునాసీమంతిసీరత్న మా
రంగన్నంగభవిగ్రహాఁ గరవ్రతీగఁగాంచి ముద్దాడి లో
నంగొతూహలముప్పల్లిఁబలిచెంతన్నిల్పి మృక్తింప మృ
క్కంగన్యమనెంద్రుఁడొదములునుగోగోడ్చిమోదమునన్ !

పండుగ

సీ॥ జుమికీలఁ గలఁదాలు గమియింపఁ గాఁజూలు

తాటంకముల తల్ల నల్లలెసంగ

హొక్కంపు నిగనిగల్ గ్రీక్కరింప గల్గొనఁ

గ్రాలు హఁగాలు నుయ్యాలలూగ

చరణ మంజీర ఝంఝణఝణారావ కం

కణ ఘణాఘణఘణక్వణము లలర

నాణెంపు నడుము నొడ్డాణంపుఁ జరుగజే

లల్లనల్లన ఘల్లుఘల్లు రనఁగ

పదనరదనమ్మలకును జక్కఁదన మొనఁగి

చంద్రికలనన్వ తేనన్వ సందడింపఁ

దసకడకునచ్చి మ్రొక్కిన తనయనెత్తి

యక్కునంజేర్చి పెక్కుముద్వాడిఁబూడి॥

గీ॥ శ్రీఘ్రమేవ కల్యాణసంసిద్ధిరస్తు

వాంఛితాభీష్ట సత్ఫలసాప్తిరస్తు!

ఆయురారోగ్య విభవో స్తతః నాడు

కన్య నాశీర్వదించెను గన్నతండ్రి॥

ఉ॥ అంతటితోడఁబోక శరభాఘ్నిఁమకూఠుఁనిజాంకభాగమఁ

దెంతయుఁజేర్చి యాపయనినెందుకోమ్ముఁగరామచంద్రునిన్

జెంతకుఁబిల్చి సీతకడఁ జేరిచి బాహులుసాచి వారిన

త్యంతకుతూహలంబుననుసక్కునమిక్కిలియానరించుచున్

క॥ రాగలశుభసూచకములు

కాగల దంపతులు మీమొగమ్ములనోచెన్

సాగించెదఁ గార్వించిక

వేగమెయన జూసకమ్మ వినివిని పిదపన్ ॥

చ॥ వెలవెలబారి, నేడుకడువంతగనున్నవి వీనిచర్య లా

జలనిధులింకునేమొ? కులశైలములేడునుగూలునేమొ చు

క్కలుఁదెగిరాలునేమొకొ జగంబుననెట్టియుపద్రవం బికన్

గలుగునొయంచువంతగనుగాంతునిమోమునిగాంచియిట్లనున్

క॥ మీయాశీర్వాదములకు

మీయభిమానమ్ములకును మీపలుకులకున్

వేయినమస్కారమ్ములు

నేయుచునొకమాటనేనుజెప్పెదవినుడి॥

చ॥ కడకొకచిల్లిగవ్యయునుఁగానలెసంచునునోరువిప్పి మీ

మ్మడుగఁడు, మేనయల్లుఁడునునల్లుఁడుగాఁగలవాఁడు, వీనికి

నడువునఁజింకిచాసొకరి పండుగుకట్న మొసంగి నారహా!

కడుపునలేనిప్రేమయదికొగిటనుండునెనాకుఁజెప్పఁడి॥

గీ॥ ఎందుకీ కాగిలింతలింకోకిట్టి

ముద్దులాడుట లనుచు నాముదితపలుక

లోనముసిముసి నవ్వుల మేనయల్లు

నరసి యారీతిపల్కు నాశరభర్కాజు॥

శా॥ వేళాకోళములాడుచున్నది ననుకొనినా వటోయీ! యిటుల్
వేలుక వందలు నేనొసంగినను దృష్టింజెంద నీవందుచే
వేలుక వందలు మించుకట్టుమును సర్పింపంగనున్నాడనీ
వేళక నీకటుగానదానిఁ గొనిసంప్రీతిన్ బ్రవర్తింపుమా॥

ఉ॥ పండుగుకట్టుమంచు నొకపంచలచాపొకయుంగరంబున
ల్లుండగువాని కిచ్చెదరు లోకమునందున, నంతెకాని, యా
తండెదికోరునో తెలిసిదాని ఘటంపంగఁజేయరెవ్వ, రా
పండుగనాడు; కాననది పండుగుకట్టుమె నీవె చెప్పమా॥

ఉ॥ నిండు మనంబుదేనివయినీకు జనించెనొ! వేలులక్షలుక
నిండినయట్లు దేనిఁగని నిత్యము సంతసమొందుచుందు వా
యండజయన, నాబిసరుహానన నీతను ముద్దుగుమ్మ నీ
పండుగనాడొసంగెదనుబండుగుకట్టుముగా గ్రహింపుమా!

మ॥ అనినీతాకరపల్లవంబతని హస్తాబంబునందుంచి నం
తనె పాణిగ్రహణంబొసర్చి యతఁడానందాశ్రువుల్ గారఁగై
కొనెనాపండుగకట్టుమంతదసకోర్కుల్ మొల్కలెత్తంగఁదా
మును నెన్నండునులేనిసిగ్గున శిరమ్ముక వంచెనానీతయుక॥

చ॥ జరిపెనుబెండ్లి కొన్నిదివసంబులకాగృహమేధి; యేగతిక
జరిపెనొ, లగ్నమైనపు డొసంగినయల్లునికట్టు మేమొ? యే
కరణినినెంతగాధనము ఖర్చొనరించెనొ, యావిశేషముల్
శరభయగారి నై జగుణసంగతిఁ బట్టి గ్రహింపఁగోరెదక॥

సంపూర్ణము.

ఇయ్యది సాంఘికవిషయ పద్యకావ్యము. హాస్యరస ప్రధానము. హాస్యరసప్రధానములగు వచనకావ్యములు మన యాంధ్రభాషయం దచ్చటచ్చట నున్నవి కాని, యిట్టి పద్యకావ్యములు మాత్రము మృగ్యములని నాతలంపు. ఈగ్రంథమును బూర్తిచేసిన తరువాత నియ్యది యాంధ్ర మహాశయుల హృదయముల రంజింపఁజేయఁగలదా లేదా యనుసంశయము నాకుఁ గలిగెను. అందుచే నప్పడప్పడిందలి పద్యములను విద్యాధికులగు నామిత్రులయొద్దఁ జదువుచు వచ్చితిని. వారిలో ముఖ్యులు మ. రా. శ్రీ బుర్రా శేష గిరిరావుపంతులు, ఎం. ఏ., గారును, అడిదము రామారావు పంతులుగారును. క్రిమక్రిమముగ నేతత్కావ్యప్రసంగ మీ ప్రాంతమందలి పండితమండలియందు వ్యాపింపఁదొడంగెను. అందుమూలమున ననేకసభలయందు విద్వాంసులయెదుట నీకావ్యమును జదుపు మహాభాగ్యము నాకుఁ బలుమారు లభించినది. నాయం దభిమానముండుటచేతనో, యీకావ్య మునం దిగచుకప్రాశస్త్యముండుటచేతనో విద్యాధికు లెల్లరు మత్కావ్యనిర్మాణచాతుర్యమును గొనియాడి త్వరలోఁ బ్రకటింపుమని నన్నుఁ బ్రోత్సహపరచిరి.

కాలవై పరీత్యముచేత నే నీగ్రంథమును బ్రకటించుట కశక్తుఁడనై యుంటిని. అది గ్రహించి నామిత్రులగు మ.రా.శ్రీ

చేపూరు సుబ్బారావుపంతులు బి. ఏ. గారు నాకభయమొసంగి నన్నుఁగూర్చియు, నా కావ్యమును గూర్చియుఁ దమ జనకులగు మ.రా.శ్రీ చేపూరుసన్యాసిరాజు పంతులుగారితో విన్నవించిరి. సన్యాసిరాజు పంతులుగారు కవితాభిమానులు. ఉదా రశీలురు. భాగవతోత్తమ లు. వారు తోడ్పడకుండినచో నీ గ్రంథ మింకనుగొంతకాల మనామక్ష్మే పడియుండవలసినదే ఆయనకే యీగ్రంథమును గృతినమర్పింపవలయునని తొలుత నిశ్చయించుకొంటిని. కాని సన్యాసిరాజు పంతులుగారు “భా స్కరశివరామకృష్ణ” అను మకుటముతో సర్వస్వరూపుండగు సర్వేశ్వరునియందే తదంకిత భారముంచవలయునని నాకాక్షా పించుటచే, నాయభిమతము కొనసాగలేదు.

ఏతత్కావ్యప్రకటనమున పంతులుగారు నాకొనరించిన మహోపకారమునకు, సర్వేశ్వరుఁడు వారిని వారికుటుంబమును నిరంతరాయురై శ్వర్యాభి వృద్ధితో రక్షించుచుండుఁగావుత మని కోరుచు, మత్కృతజ్ఞతాసూచక పద్యము లీక్రిందఁ బొందుపరచుచున్నాఁడను.

మ॥ అతిసామాన్యులకందరాని సుకవీఁద్రాశీర్వచోలబ్ధశా
శ్వతభాస్వద్విభవాయురున్నత యశస్సంపద్విశేషములకా
సుతసద్బంధుహితాశ్రితప్రతతితో శోభిల్లుముద్యద్గతికా
సతతంబీవు ధరామరాన్వయమణి ! సన్యాసిరాజుగ్రణి ! ॥

మ॥ ధనికుండై కవితాప్రపంచమున నుద్యత్కిన్తాన్త్రుంచువాఁ
డనఘానూటనొకండు; దుర్వ్యయముదుష్టాలాపమున్దుష్ప్రభో

ధనముంగొల్పుధనస్థుచోటఁ బరమాధజ్ఞానముంగల్లు స
 జ్ఞనులీలోకమునందు మృగ్యులునుమీ సన్యాసిరాజుగ్రణీ!
 మ॥కవితాశక్తియడంగలేదు, కవివాక్యంబెందు వ్యర్థంబుగా
 దవనిఁ దొల్లిటి సత్కవీశ్వరుల శాపానుగ్రహప్రజ్ఞ లో
 టువడఁలే, దిఁక నాదరించు తమబోటుల్ మేటిదాతల్ గుణ
 స్తవనీయుల్ కరవౌటచింత్యమునుమీసన్యాసిరాజుగ్రణీ!
 నీ॥ శంఖచక్రగదాది సాధనంబులతోడఁ

బుట్టెనే తొల్లింటి భోజరాజు
 ఘనచతుర్బాహుసంకలితుఁడై పొడమెనే
 రాణ్మహేంద్రపురీవరప్రభుండు
 కనచకుండలయుతాంగములతో వెలసెనే

యూనాటి కృష్ణరాయాధిపుండు
 అగ్నికుండంబునం దవతొగమొందెనే

సర్వస్థానింగమత్సౌమ్యరుండు
 వారల నిరంతర యశశ్శరీరములకుఁ
 గవితయెడఁ గపులయెడలఁ గలిగినట్టి
 గౌరవాదరణమ్ములే కాగణములు

అశ్రీతామరభూజ ! సన్యాసిరాజ !

నీ॥ జనకసన్నిభుండు నీజనకుండు నినుగన్న

తల్లిమేటిపతివ్రతామతల్లి

నీమందిరంబిందిరామందిర సమంబు

సుగుణాలప్రోవు మీనుబ్బరావు

నీకరం బార్తరక్షాకరంబు త్వగీయ
 వర్తనంబు బుధప్రక్షీనంబు
 నీహితంబులూస్థిగై హికరహితంబు
 ధర్మాంచితంబు తద్వాంఛితంబు
 నీదుజాతంబు పూతంబు నీదుపేరు
 నాధునికకవుల చరిత్రమందుఁ జేరు
 వినుతకవిశాభినవభోజ ! విమలతేజ !
 అశ్రితామరభూజ ! సన్యాశిరాజ !

విజయనగరము

23—10—1919

ఇట్లు

భాషా సేవకుడు

కృతికర్త

చ న ము లు

—:0:—

నిత్యచంద్రిక (చక్కనివటములతో)చి॥ సూ॥			0	8	0
నంచత్రము	,,		0	8	0
భారతసుధ	,,	దో॥ నీ॥	0	8	0
కాళిదాసునాటకకథలు,,		చ॥ మా॥	0	12	0
శై మినీభారతవీరులు		మ॥ ల॥	0	12	0
అరవింద	1 భాగము	వి॥ ల॥	0	12	0
అరవింద	2 భాగము	,,	0	12	0
ఘోషయాత్ర		,,	0	10	0
		చ॥ మా॥	1	0	0
		చి॥ ల॥	0	12	0
ద్రవిడయము			1	0	0
త్రము	1 భాగము		0	8	0
	2 భాగము		0	11	0
			0	10	0
కుణప (పద్యము)			0	10	0
రావసు			0	5	0

నస్తమస్కంధము	టీ॥ తా॥ క్యాలికో	1 8 (
రుక్మిణీకళ్యాణము	,, క్యా॥	0 10 (
,,	,, ప్రిఫ్	0 8 (
గజేంద్రమోక్షము	,, క్యా॥	0 10 (
,,	,, ప్రిఫ్	0 8 (
భాస్కరశతకము	,,	0 4 (
దాశరథీశతకము	,,	0 4 (
కుచేలోపాఖ్యానము	,, పోతన్న	0 4 (
అంబరీషోపాఖ్యానము	,,	0 4 (
నలోపాఖ్యానము	,,	0 8 (
సుమతీశతకము	,,	0 3 (
కమారీశతకము	,,	0 3 (
కృష్ణశతకము	,,	0 3 (
శ్రీకాళహస్తీశ్వరశతకము	}	0 3 (
ధూర్జటికవి, తాత్పర్యము		
టీకా బాలరామాయణము		0
నృసింహశతకం (మూలం)		0
నస్తమస్కంధము (మూలం)		0
,, లఘుటీక		0

కర్తా అచ్చయ్యలండీ నన్ను బుక్ స్టెల్లర్సు, రాజవ

శ్రీసీతారామాంజనేయ ముద్రాక్షరశాల—రాజమం